

tüm

Çetin Altan

Behice Boran

F. H. Dağlarca

Ergin Günçe

M. Haydaroğlu

Mümtaz Soysal

• TÜSTAV

Bantlardan bütün ayrıntılarıyla

HAFTALIK GAZETE

1 OCAK 1969

Çarşamba

YIL: I SAYI: 4

Fiati: 150 Krş.

TİP Kongresi

Sadi Alkılıç Olayı ve Türk Basını

Alkılıç olayı, dış basın-
da geniş yankılar yaratır,
«Amnesty International»
bu konuda yeni bir af kam-
panyasına girişirken, Türk
basınında da Alkılıç'a ve-
rilen ağır cezanın bir «ad-
li hata» olduğu öne sürül-
müştür. Milliyet Gazetesi
Başyazarı Abdi İpeççi, 25
Aralık 1968 günlü Milliyet
Gazetesinde «Bu lekeyi te-
mizlemek gerek» başlık
bir yazı yazmıştır. İpeççi
yazısında şöyle demektedir:

İngiliz basınında Türkiye için
şimdiye kadar az rastlanmış bir
kampanya açılmıştır ve bu ha-
reketle ölümlüdeki günlerde ö-
teki Batılı ülkelerin basınında
da katılacağı anlaşılmaktadır.

Mesele, bir gazetenin açtığı
yürüşüne giren Sadi Alkılıç'ın
yazdığı makaleden dolayı 6 yıl
hapse mahkûm edilmesi ile il-

gildir. Bilindiği gibi söz konu-
su yazı ortaya çıkıp alınıp bo-
zulan kararlardan sonra komün-
izm propagandası sayılmış ve
Ceza Kanunumuzun hükümlerine
dayanılarak Alkılıç'ın hapsine
gönderilmiştir. İşte bu durum şimdi
İngiliz basını tarafından şiddet
le takbih edilmektedir. İleri sür-
ülen görüşler şu noktalarda ö-
zetlenebilir:

«Bu kadar büyük bir cezaya
müstahak görülen yazı, ütöpik

hiçbir orijinalliği bulunmayan mâ-
sum sözlerden ibarettir. Başka-
kâm daha son verdiği demeçler
de Batılı yaşama düzeninin fa-
ziletlerinden söz eden bir ülke-
nin, bu yaşama düzeninin ge-
rektirdiği bazı standartlara say-
gı göstermesi lâzımdır. Bu stan-
dartların başında da düşünce ve
ifade özgürlüğü gelir. Mâsum bir
yazının bedeli altı yıl hapis o-
lan ülkelerde mevcut yaşama dü-
şüncesizden İleri gitmeyen ve

zeni, zincirli ve parmaklıklar a-
rasında kuruluşturmuş bir düzendir.»

Bu görüşleri savunan İngiliz
basını, komünist ya da sol eği-
limli gazetelerden ibaret olsa
işin içinde özel bir amaç arana
bilirdi. Oysa durum hiç de böy-
le değildir. Tam tersine İngi-
liz sosyalistleri açılan kampan-
yaya karışmamışlar, dava Guar-
dian gibi, Times gibi liberal ve
muhafazakar gazeteler ve daha
da önemlisi, devlet malı olan
BBC televizyonu tarafından be-
nimsenmiştir.

Ashında Türkiye'de neyi nasıl
yapmanın gerektiğini İngilizler-
den öğrenmek istemeyiz. Ya da
yabancılar Türkiye'de ortaya çı-
kan bir durumu beğenmediler di-
ye onu değiştirmek zorunluğunu
duymayız. Ama bu davranış hak
lı tenkidler ve uyarımlar karşı-
sında gütmek anlamsız ve zarar-
lı bir kompleksten başka bir
şey olmaz. Ve Alkılıç davası, işin

başındanberi gerek Türkiye'de
gerek dış âlemde sürekli ve hak
lı tenkidlere uğrayan bir konu-
dur. İşin esef edilecek bir yön-
ü şudur ki, bu dava, Türkiye-
nin gerçek düşünce özgürlüğüne
doğru yöneldiği bir dönemde or-
taya çıkmış ve bu olumlu ge-
leşmeyi lekelemiştir. Üstelik şim-
di İktidarın başındaki Başbakan
da kendisine yönelen ağır ten-
kidlere takdiri gereken bir hoş
görü gösterebilmektedir. Ama ne
Demirel'in hoşgörüsü, ne de son
seleksiz yıldır düşünce özgürlüğü a-
lamında attığımız önemli adımlar
Türkiye'nin Batılı standartlara
göre özgür bir ülke sayılmasına
yetermedir. Ütöpik sosyalist dü-
şüncelerden dolayı bir insanın 6
yıl hapsedildiğini öğrenen Batılı
lar haklı olarak Türkiye'yi insan
lık haklarının çiğnediği bir ül-
ke saymakta ve bizi cuntaçı Yu-
naniştan, diktaçı Portekiz ile ya-
nı kategoriye sokmaktadırlar.

Bu lekeyi bir an önce temiz-
lemek gerekir. Sadece dış âlem-
deki prestijimiz değil, kendi içi-
mizde, kendi kendimize kaldı-
ğımızda insanca bir özgürlük için-
de yaşayabildiğimiz görebilmek
ihtiyacı bunu gerektirmektedir.
Bu bakımdan bir yandan batılı
muhafazakarların daha totaliter
hükümler olarak nitelendirdik-
leri 101 ve 142 nci maddeleri
değiştirmek, bir yandan da bu
hükümlere göre hapsedilmiş ki-
şilerin vakti geçirmeden affını
sağlamak lâzımdır.

İyi bir tesadüf eseri olarak
AP milletvekillerinden Abdurrah-
man Şeref Laç, basın yolu ile
işlenmiş olan suçların bazı fikir
suçlarının affını öngören bir ka-
nun teklifini önceki gün Millet
Meclisine vermiştir. Bu teklifi
terhal kanunlaştırmak ve mev-
natta düşünceler özgürlüğü ile baş-
laşmayan pürüzlere de çekilme-
yen ortadan kaldırmak çok ye-
rinde olacaktır.

Tutuklamalar devam ediyor

Yankı Türkiye sınırlarını a-
şan Sadi Alkılıç olayının daha
mürekkebi kurumadan, Türki-
ye'de yazarlar, yaza işleri yön-
eticileri bir biri arkasından tu-
tulanmaya başladılar. Romancı
Vezir Meriç'in bir hafta kadar
«evinde» yatıp, çıkmasından za-
sonra, «Aydnlık» dergisinin yazı
işleri yönetmeni Vahap Erdoğan,
«Sergideki» yazarlara «komünizm
propagandası» yapıldığı iddiası-
yla mahkemeye verildi ve sorgu-
landan hemen sonra tutuklandı.
«Önceki yıl, Bandırma'da «E-
neka» gazetesinde, Çetin Altan'ın
dokümanlığı kaldırılmak istendiği
sıradaki, çıkan bir yazı-
nın dolay yazar Kemalettin
Tural, bir yıl aşkın hapis ceza-
sına çarptırıldı. Alt Dergisi, Türk
Solu dergisi yazarlarımızın, daha
bir çok gazetecinin bakımında
olan davaları, duruşmaları var-
tır. Bunlar istüdüde yorumda bu-
lunmak, adalete varmış konular
da görüş bildirmek yazarlarımızı
ayrık olduğu gibi, uzun deneme-
ler geçirilmiş Türk basın mensup-
larının ilizlikle üzerinde dur-
dukları, haber niteliğini aşmaya
cak biçimde yazı yayınlamaya
dikkat gösterdikleri bir gerçek-
tir. Ancak, bilinen bir gerçek
daha vardır ki, Türkiye'de sav-
cuların Anayasada yer alan «gü-
vence» leri henüz sağlanmamış
bulunmaktadır.

Demirel'den Özdeyişler

Bu kez tahammülsüz bir karar-
tır AP surlarından alışıdır) Kara-
aşında Türk milletinin
yaratıcı bir imajdır. Millet ko-
ratı bize verdi, o kendi meşalesi,
alemi olarak bize verdi ve buna
sebebe de müsterek oy pusulası
ile bakiye kanunudur. (27 Şu-
bat 1967, Meclis).

Biz AP olarak... İktidarda u-
zun müddet kalmak gibi bir ta-
kım neveslerin peşinde değiliz...
Kendimizi İktidarda oevam ettir-
mek gibi bir iddiamız yoktur. (27
Şubat 1967 Meclis).

Muhterem milletvekilleri, de-
mokrasi varsa, siz varınız, Mil-
let Meclisi var, Millet Meclisi
varsa demokrasi var, Türkiye Bü-
yük Millet Meclisi varsa demok-
rasi var, Türkiye Büyük Millet
Meclisi yoksa onun yerine ay-
durma bir takım surlar, aydu-
rma bir takım beyefter varsa de-
mokrasi yok (20 Şubat 1968 Mec-
lis).

Hayat seviyesi her memlekette
artar, panjere kapılmamamız lazım
eder. Genişleyen ve gelişen eko-
nomide bunlar olabilir. Bunlar
sıhhat ifadesidir. (14 Eylül 1965,
basın mensuplarının fiyat artış-
ları konusundaki sorularına ce-
vap).

Türk milleti uğruna dar ağa-
cına kadar gitmek azdır Süley-
man Demirel olarak istiraabımız
dininceye kadar ceheennem de
gitmeye razıyım. (27 Eylül 1965
Giresun konuşmasından).

Zaman zaman görüyoruz ki
bazı sebepler tahında yürüyüş-
ler yapılmaktadır. Kanunlarımız
yürüyüşlere müsaade ettiğine gö-
re kanunların müsaadesi içinde
yürümek kabildir ve herkesin
halkodur. O halde kanunların
müsaade ettiği bir haktan dola-
yı tedirgin olmak için sebep yok-
tur. (10 Haziran 1967 AP. Tem-
silciler Meclisi).

Herkes anasından başvekil doğ-
madı. Herkes bir yerden gelecek
(AP. grubunda Trabzon millet-
vekilli Osman Turan'ın gensoru
önergesi görüşülürken yaptığı ko-
nuşmadan).

Vekillik ihtisas mevki değildir.
Vekillik siyasi bir mevkidir. Bu
gün bu mevkiler için lâzım olan
başlıca vasıf teknişyepelik değil,
menecerlik vasıfıdır. (AP. grubunda
Osman Turan'ın gensoru ö-
nergesine verdiği cevapları).

Kim demis Enosis olarak diye?
(AP. grubunda Osman Turan'ın
gensoru önergesine cevap ver-
ken).

İftiharla söylemek isterim ki,
Türkiye'de sınırlar üzerindeki
baskıları kaldırıp atık (10 Ha-
ziran 1967, AP. Temsilciler Mec-
lisi).

Bulduğumuz mevkide ken-
diniz için bulunmak bizim fel-
sefeniz değildir (10 Ekim 1966,
Konya il kongresinde).

AP. nin İktidara gelmesini mil-
letin aldatılmış olması gibi tef-
sir etme şaşkınlığında bulun-
lar olmuştur. Büyük Türk mil-
letin aldanabileceğini hesaba ka-
tanlar hiç bir zaman onu anla-
mamış olanlardır (10 Ekim 1966,
Konya il kongresi).

Büyük milletimize bir aşu ya-
pılmasına, bir sırına yapılması-
na lüzum olmaduğuna kanıyız.
(30 Ekim 1966 AP. Kadın Kolla-
rı Birinci Genel Kongresinde).

İktisaden hür, kuvvetli züm-
relerin varlığı, demokrasiyi ve hür
riyetleri koruyan en büyük tem-
nattır. (6 Kasım 1966, İzmir
kongresi).

Ben mason değilim (28 Kasım
1964 de AP. İkinci büyük kongre-
sindeki konuşmadan).

Sosyal adalete mefhumunu do-
ğuran Adalet Partisidir (12 O-
cak 1965 de AP. Grubunda yap-
tığı konuşmadan).

Her türlü iktisadi faaliyetin
yaratıcısı ferttir. Gayesi de fert
olmak İktidara eder. (Yol Dergisi-
nin 5 Temmuz 1962 tarihli besin-
ci sayısında yazdığı makaleden).

Medeniyet yaparsanız yapılır
(Yol Dergisininin 26 Temmuz 1962
tarihli 8 inel sayısından).

Su teşkilât, bu teşkilât Ana-
ya müessesesi de, hilikimet Ana-
yasa müessesesi değil mi? (23 A-
ralık 1966 bütçe komisyonu).

«Muhterem üyeler, politikacı-
ların teknişyelen, teknişyelen-
lerin politikacılara verecekleri şey-
ler vardır. Politikacıyı kötü ki-
şi gibi görmek şeyinden vazgeç-
memiz lâzımdır. Verecek çok
güzel şeyler vardır. Kombinöle ol-
duğu takdirde de güzel şeyler

ortaya çıkacaktır. Bu kanaatte-
yim (23 Aralık 1966, Bütçe ko-
misyonu).

Anayasa kitabı semavi değil-
dir... Anayasa değişebilir. Ama
bugün biz Adalet Partisi olarak
ve onun hükümeti olarak bir A-
nayasa değiştirecek kudrete sa-
hip değiliz (2 Şubat 1967, Sena-
to).

Ben demistin ki (makam te-
minatı yoktur Türkiye'de) Evet,
makam teminatı yoktur. Vardır
divan bir kimsse, makam tem-
inatının neyle bulunduğunu, hap-
si konusunda bulunduğunu, hane-
mevnatla bulunduğunu ve bun-
dan evvel evvel 45 senelik Cum-
huriyetin tarihinde makam
teminatına tek bir misal «Büyük
mevki» görülmüştür. Makam teminat-
ı yoktur. Ama mühterem haklar
teminatı vardır (2 Şubat 1967
Senato).

«Millet Adaleti» diyecek, kal-
bının senetleri vatan oluncak
Anam kendisi İktidarı teknişyelen
vatanı herbenekle, siyasetçiler
Adaleti diyecek. Muhterem mil-
letvekilleri halk ne vatanca-
dır? (10 Ocak 1969 Meclis).

(Devami gelecek sayıda)

tüm

HAFTALIK GAZETE

Çarşamba günleri yayınlanır

Sahibi: Mustafa EKMEKÇİ

Yazışleri Sorumlu-Yönetmeni: Sait BAŞARAN
Yazışleri ve Yönetim: Basın Sitesi D/2 Çankaya.
Haberleşme Adresi: Posta Kutusu: 75 Kızılay -
Ankara

Fiyatı : 150 Kuruş. Abone : Yıllık Altmışbeş lira,
altı aylık otuzbeş lira

Yurt dışı aboneler Avrupa (uçakla) yıllık : 120 TL.

Altı aylık: 80 TL. Amerika (uçakla) yıllık: 225 TL.

Altı aylık: 115 TL.

İlanların santimi 25 TL./dr.

Türkiye Dağıtım : GAMEDA

İstanbul Dağıtım : Ziya Sirman - İstanbul

Dizildiği ve basıldığı yer: Ulusal Basımevi - Ankara

Sosyalizm mi, mosyalizm mi?

Çetin ALTAN

Bu yazının yayınlandığı tarihte TIP'in kaderi belli olacaktır. Türkiye'nin sosyalist örgütü ya yeni bir kadro yönetiminde geniş bir aşamaya doğru yönelecektir, ya Aybar'ın kişisel oyuncuğu olarak kimse nin önem vermediği her türlü sosyalistlik karakterini yitirmiş güdük bir tabela halinde silinmiye doğru sürüklenecektir.

Yönetici kadrolara belirli bir sayıda aklı başında kişilerin girmesi dahi Aybar'ın liderliği devam ettiği sürece fazla bir anlam taşıyamaz.

TIP'in böyle bir silinme tehlikesine uğramasının nedenlerini araştırmak isteriz.

Aybar bilimsel sosyalizmin büyük uğraşı ve sabır isteyen çilesinden sıkılmış ve «Başa güreşeceğimiz» vaadinin gitgide komikleşen baskısı altında daha çok oy almak için kendince bir takım dahi-yane formüller aramıya girişmiştir.

Böyle bir çarpılma nihayet kendisini üst yapı müesseselerini, Marxist bir sınıf bilinci yaratmak çabasından bile daha önce savunmaya kalkacak bir noktaya getirmiştir.

Aybar, hep daha çok oy toplama endişesine dayanan bu kurnazlığa sığınmış bocalamalarını maskeleyerek için bilimsel sosyalizm diye şeyin olmadığını, sosyalizm der demez mutlaka akla Marx'ın gelmesinin de gerekli bulunmadığını ileri sürmüye başlamıştı. Üst yapının alt yapıya yaptığı etkilerin ihmal edilemeyeceği. Hitler'in Versav antlaşmasını yırtmak vaadi ile iktidara gelmesi gibi örnekleri Aybar'ın daha çok oy almak için benimsemek istediği yeni rotayı gösteriyordu.

Yani Aybar da Hitler gibi halk kitlelerini sürükleyecek böyle bir slogan bulsa, sosyalizme falan bos verip hemen atacak ortava... Onca Türkiye'nin sosyalist olabilmesi Aybar'ın iktidara gelebilmesinden ibaretti.

Farzı muhal iktidara geldikten sonra sosyalist bir uygulamaya karşı çıkacak burjuva sınıfını emekçi

sınıflar sosyalist bir bilince kavuşmadığına göre hangi kuvvetle dengeleyeceğine hiç düşünmüyordu. Bektaşinin abdestsiz namazı gibi:

— Ben yaparım olur diye düşünüyordu.

Henüz Türkiye'de Manifesto'nun dahi özgürce incelenemediği, partinin Marx'ın adını dahi ağza alamadığı unutuluyor, Türkiye'de klasik bir burjuva demokrasinin bile uygulanmadığı, örneğin komünist partisinin kurulmasını bile hâlâ yasak olduğu gözmezlikten geliyor ve bu meseleler erismek için herhangi bir caba harcamadan birdenbi Hitler'in Versav antlaşmasını yırtma vaadi gibi bir vaat bularak Türkiye-

yi sosyalist yapma hayallerine dalınıyordu.

Bunun sosyalist bir eylem ve ciddiyetle uzaktan yakından bir ilgisi yoktu. Üstelik Aybar öteki oportünist partiler metodu nu ne kadar benimsemişse benimsenin iktidara gelecek bir yeteneğe de sahip değildi.

Verdiği bütün tavizler daha az oy almasında başka hiç bir işe yarayamadı. Çünkü TIP'i TIP'i pan sadece sosyalist olmak sıydı. TIP'e oy verenler de sosyalist olduğu için veriyorlardı oylarını. Aybar ise sürükleyici bir slogan bulursa kendi liderliğine daha çok oy vereceği aldanmıştıydı.

Aybar'ın sosyalist ihtirasına, siyasal ihtirası ağır

başınca parti birbirine girdi. Üstelik Aybar çok kö-

tü ve acemi bir politikacıydı. Toparlayıcı bir rol oynamak imkânları varken vehimlere kapılıyor ve muhaliflerini Rus komünistleri gibi jurnallama yollarına saptırıyordu.

— Ben kosucuyum kim seyi dinlemem patlayıcıya kadar yarışırım diyor-du.

Sonra da hayallere dalıyor Başkan olduğunu, d u ya sosyalizmini değiştirdiğini tahavvül ediyordu.

Yani TIP'in ciddi bir mücadele partisi olarak kalması için Aybar'ın mut laka başından ayrılması gerekiyordu...

Delegeler bu sakatlığı görececek bilinçli miydiler? Onlar için de ne pahasına olursa olsun daha çok oy almak ağır basmıyor muydu?

Bu hususlar bu yazı yayınlandığı sırada aydınlanmış olacaktır.

Şayet delegeler daha çok oy almak için Marx'ın önemli olmadığını, söylemenin kahrolsun komünizm diye bağırmanın pek isabetli savılacağını falan düşünmüşlerse seçimlerde ne kadar aldanmış olduklarını anlayacaklardır...

Çünkü aynı şeyleri söyleyen öteki partilerin örgütleri ve arkalarındaki eksen sınıflar TIP'e sosyalizmi anlamadan girmiş kişilerin politik çırpınlarını gölgede bırakacak eylemlerdir. Onların söyledikleri sözleri tekrarlayarak kimse onları geçemez. Delegeler bunu görececek bir siyasal seviyeye erismemişlerse TIP'e vazık olacaktır.

Görünen köy

Biri çıkacak, gök biri,

Kıracak

Bütün tutsakların damar damar,

Bütün kapatılmışların

Bileklerindeki demiri.

Biri çıkacak, yeryüzü biri,

Karanlık geçmişten aydınlık geleceğe,

Yıkayacak

İrmaklarla, çağlayanlarla, sevgilerle,

Yürekerimizi sıvayan ktr.

Biri çıkacak, sen biri ben biri,

Binlerce yıldır gömdüğümüz,

Özgürlüğü, eşitliği daha dev,

Dağ gömütlerinden, ova gömütlerinden dışarı çıkaracak

Senden benden daha diri.

Fazıl Hüsnü DAĞLARCA

... Ve ihtilâl üzerine

Bazı konular vardır ki üzerinde ne kadar tartışılmış, yazılıp çizilmiş olsa da önemlerini yitirmezler, eskimezler bir türlü. Şu ihtilâl konusu da onlardan biri. Bugün Türkiye'de iki ayrı açıdan ilgi çekiyor bu konu. Birincisi, memleketin durumunun kötüye gittiğini ve kendi sınıfsal güçsüzlüklerini bilen veya sezen egemen sınıflar ve onların sözcüleri hem bir ihtilâlden korkuyorlar hem de ihtilâl korkusunu demokratik hürriyetleri, özellikle sosyalist akımı bastırmak için bir araç olarak kullanmak istiyorlar. İkincisi, Türkiye'de sosyalizmin nasıl gerçekleşebileceği konusu ister istemez akıllara ihtilâli — devrimci yolu da getiriyor; hele sosyalizm ve dünyadaki sosyalist hareketler ve ülkeler üzerine kitaplar yayınlandıkça bu sorun tartışılabilir bir konu haline geliyor.

Birincilere göre ihtilâller bir takım insanların (komünistlerin, anarşistlerin, müfritlerin vb.) isteğiyle ve kışkırtmasıyla çıkar. Çaresi de bu gibi insanların bu yoldaki faaliyetlerini engellemek, cezalandırmak, mahkemeleri işletip cezalarını doldurmadır. Bu, üzerinde uzun boylu durmayı gerektirmeyecek kadar basit bir ihtilâl anlayışıdır. İhtilâller, toplumların değişme süreci içinde belli objektif şartlar altında oluşan sosyal olaylardır. Bir toplum objektif şartlarıyla ihtilâli — devrimci bir duruma doğru gidiyorsa orada ihtilâli hareketler, örgütlenmeler, liderler belirir; gitmiyorsa, ihtilâli bir devrimin ne kadar sözü edilse, bu amaçla örgütler meydana getirilse, ihtilâl olmaz. Fransa bunun en belirgin misalidir. Kırk küsur yıldır ihtilâli — devrimci bir parti bulunmasına ve bu parti milyonlarca üye ve taraftarla sahip olmasına rağmen Fransa'da ihtilâl olmamıştır.

İHTİLÂLLERİN NEDENLERİ.

İhtilâller sadece ve münhasıran objektif şartların otomatik bir sonucu mudur? Örgütlerin, kadroların, liderlerin iradi hareketlerinin bir rolü yok mudur? Vardır tabii. Ama yukarıda belirttiğim gibi, bir kez, gerçekten ihtilâli — devrimci hareketlerin, örgüt ve liderlerin belirlenip tutunmalarının bir sosyal determinizmi, toplum şartlarına belirlenmesi vardır. Aksi halde bunlar ya küçük,

toplum sınırlarının kenarında kalmış kendi içine kapalı gruplaşmalar olur ya da ihtilâlicilikleri sözde kalan, bir sosyal hareket olarak hiç de bu niteliği taşımayan örgütler olur. İkincisi, örgüt ve liderlerin iradi duruma müdahaleleri ancak toplumda bir ihtilâl ortamının objektif şartları oluşuyorsa ve durum doğru değerlendirilip geçerli bir hareket çizgisi izleniyorsa başarılı olur, yoksa başarısızlığa uğrar ve bu başarısızlık karşı kuvvetlerin terör hareketlerine, eskisinden beter bir diktasına yol açar.

SOSYALİSTLER SEÇİMLE GELECEKLER.

Bu nedenlerle, Türkiye'de sosyalist hareketin seçimlerle iktidarı kazanabileceğinden şüphelenilirse, o takdirde her şeyden önce şu sorunun cevaplandırılması gerekir: Bugün Türkiye'de objektif olarak ihtilâli — devrimci şartlar oluşuyor mu, veya görünür bir gelecekte oluşmaya doğru gidiyor mu? Bu soruyu ciddi gerekçelere dayanarak «evet» diye cevaplandıramadıkça, «Yok canım, seçimlerle olacak iş değil bu. Egemen sınıf

Behice BORAN

lar iktidarı kanun yolundan bırakmazlar» yollu ahkâm çıkarmak ve sosyalizm için demokratik yoldan mücadeleyi küçümseyip hareketten uzak durmak veya ona karşı çıkmak vezelelikten öte bir şey olmaz. Sonra, ihtilâli yol kanunî bir yol olamayacağına göre, bunun uygulanması da va gizli örgütlenme ve silâhlanma, ya da dağa çıkıp gerillacılığa başlamak şeklinde olabilir. O zaman da şu soru ortaya çıkar: Türkiye'de bu çesit faaliyet ve örgütlenmelerin gerçekleştirilmesine ve gelişmesine elverişli bir ortam var mıdır?

ANAYASA İÇİNDE..

Benim yukarıdaki sorulara cevabım «Hayır»dır. Buna karşılık Anayasa çerçevesi içinde bir sosyalist hareketin ve partisinin gelişmesi şartları ve seçimlerle iktidarı kazanması imkân ve ihtimali vardır. Bugünkü bozuk düzenin sürüp gittiğinde hayatî çıkarları olan egemen sınıflar ve ağababaları Amerika sosyalist partisinden iktidara gelmesine müsaade ederler mi? Mizikçilik edip bir çıkarmazlar mı? Zaten çıkarıyorlar. Sekiz yıldır TİP'e ve TİP'lilere

yapılan maddî ve mânevî baskılar, şiddet hareketleri meydana. «Temel Haklar» adı altındaki terör kanunu da Meclise gelmiş. Kanunlar çerçevesinde dahi iktidara gelmek sosyalist hareket için kolay değildir, yağdan kıl çeker gibi olmaz. Sosyalist bilince varmış, zorlukları göğüslemeye yetenekli, mücadeleci bir teşkilât kadrosuna olan ihtiyacın bir nedeni budur.

AMERİKA'NIN İSTEĞİ..

Ne var ki, sosyalist parti iktidarı kazanmaya namzet hale geldiği zaman neler olabileceği sorunu, sadece egemen sınıfların ve Amerika'nın istek ve davranışlarına bağlı değildir. Aslında bu sorun, sosyal sınıfların karşılıklı güçleri sorunudur. Anayasa hak ve hürriyetlerini savunmaya azimli bir işçi ve emekçi sınıflar birliği karşısında egemen sınıfların sosyalist partinin seçimleri kazanmak şansını önleme istekleri kursaklarında kalabilir. Unutulmamalı ki Türkiye'nin egemen sınıfları Avrupa'nın, hele Amerika'nın egemen sınıfları gibi güçlü değildir. Amerikan müdahalesi ihtimaline gelince, bugünün Amerika'sı bir kaç yıl önceki Amerika değildir. Büyük mali, iktisadî ve sosyal sorun ve sıkıntılarla karşı karşıyadır. Türkiye'nin ortamı da bir Güney Amerika ülkesinin ve ya yeni bağımsızlığına kavuşmuş, küçük ve genç Asya — Afrika devletlerinin ortamı değildir.

SORUMLUSU EGEMEN SINIFLARDIR..

Bununla beraber, Türkiye'de sosyalizm mutlaka ve mutlaka kanunî yoldan iktidara gelecektir de demek istemiyorum. İşçi — emekçi sınıfları ve onlarla kader birliği etmiş sosyalist aydınlar ve gençlik hızla örgütlenip memleketin politik hayatında ağırlıklarını hissettiremezlerse de egemen sınıflarla Amerika sosyalist hareketin Anayasa çerçevesi içinde

gelişmesini önlemeyi becerebilirlerse, o zaman hareket yön ve nitelik değiştirebilir, ihtilâli hareket ve örgütlenmelere dönülebilir, çünkü sorun, aslında, karşılıklı sınıf güçleri dengesi sorunudur. Ama o takdirde egemen sınıflar iktidarı bu dönüşümün baş sorumlusu olur ve de Anayasa teminatı altındaki bir hareketi bastırmak, seçimleri önlemekle meşruiyetini yitirmiş olur. Direnme, hem bir Anayasa hakkı olarak, hem de sosyal bir zorunluk olarak belirir, çünkü toplumun doğal ve zorunlu gelişme sürecine coşkun ve keyfi olarak set çekilirse toplumdaki gelişme durmaz, yeni yollar bulur. Ne var ki, sosyalist harekete kanun yolu kapatıldığı, seçimlerle iktidara gelme imkânı ortadan kaldırıldığı an TİP. sona erer, tarihsel görevini tamamlamış olur. TİP. politik bir örgüt olarak, Anayasa çerçevesi içinde işçi — emekçi sınıfları örgütleyip bilinçlendirme ve seçimler yolu ile iktidarı kazanmak aracıdır. Amaçla araç arasında bağ vardır. Sosyalizmi başka yoldan — ihtilâli yoldan — gerçekleştirmek amacı başka çeşit araçları, yani örgütlenmeleri ve faaliyet şekillerini gerektirir. İkiyi ayrı şeydir.

TİP'İ İHTİLÂLCİ GÖSTERMEK

Bunun için sağcı çevrelerin TİP'i, şimdi de bir kısım TİP yöneticilerini ihtilâli olarak gösterme çabaları boşunadır. İhtilâli yolu seçip seçmemek kişilerin ve örgütlerin sübektif tercihleri-ne bağlı değildir bir yerde. Ve yine bunun içindeki ki, bugün Türkiye'de bütün sosyalistlerin başta gelen ve âcil görevi, kestirme yollar arama fantazilerinden uzak durup, işçi ve emekçi kitleleri örgütlü ve bilinçli politik bir güç haline getirmek ve sosyalist millet etrafında toplumun bütün ilerici güçlerini toplamaktır.

Tarih tekerrürden mi ibaret?

1910

VARTEKS EFENDİ
(Erzurum) — (Devamla)

... Talat Bey! rica ederim darılma. İki söz söyleyeceğim, diyeceğim ki sosyalizmin asıl esaslarını bilmeyen adamlar sokakta şurada burada işiflen lakırdılar burada söylemişler (gürültüler).

REİS — Geçen gün Ziraattan gelen öf zatın ağzından çıkan bu «sokakta tonlanmış lakırdılar» Meclis reddetmişti. Onun için bunu şimdi tekrar reddederler.

MURADYAN EFENDİ
(Kozan) — Benim bu hususta söyleyeceğim yoktur. Musakkafat vergisi hakkında söz söyleyeceğim.

MEDCİ EFENDİ
(Karası) — Eğer sosyalizmin bahs olunacaksa ben de söz alayım. Esasım burada halledelim. Bu meselemin ne munasebeti var, mesele ne ise onu halledelim. O halde söz isterim Kâbe beyefendi.

REİS — Efendim sosyalizm meselesi bitti.

MURADYAN EFENDİ
— Gerek Zöhrab Efendi ve gerek Varteks efendi bundan zivade ümit ediyorlar. Bunun hiç bir devlet hiç bir hükümet yoktur ki sosyalist lehinde söylemesin (gürültüler).

MURADYAN EFENDİ
— O halde Cavid Beyin de ümit için bir delil teşkil etmez. Simdi ben geçen veriler mütevelhi bir esas üzerine olgun düşünüyorum. Ne kadar anlatabilirim. Ne kadar söyleyebilirim. O kadar söyleyeceğim (gürültüler).

REİS — Efendim Muradyan Efendi henüz söz basladı. Meramın anlamadan itiraz ediyorsunuz. Birakin bakalım ne söyleyecek?

HACİ BAYRAM EFENDİ
(İcel) — Reis Bey bu sosyalist ne demek? Biz bunu dinlemeyiz.

REİS — (Muradyan Efendiye hitaben) Rica ederim, lutfen madde hakkında söyleyin!

MURADYAN EFENDİ
— Efendim niçün bahsinde sözlediği zaman dinleniyor da alevinde sözlediği zaman dinlenmiyor (gürültü). sadece gel sedaları)

MURADYAN EFENDİ
Verginin müterakkî ol-

masını istemeyen elendiler söylüyorlar. İstiyen elendiler ne söylüyorlar? Diyorlar ki ne vakit müterakkî üzerine vergi alınırsa o vakit memleket terakki eder. Bunu her bir sosyalist söyleyebilir. (Gürültüler) günah mı? Sosyalistlik nedir (şiddetli gürültüler)

VARTEKS EFENDİ
(Erzurum) — O istibdad zamanı geçti (şiddetli gürültüler)

(Bu esnada Erzurum Mebusu Varteks Efendi ile Gerek Mebusu Tefvik Efendi arasında münazaah zühur etmek üzereyken diğer Mebusan mani olmuşlardır)

REİS — Efendim alettir her memlekette sosyalistlikten bahs olunmuştur mu gürültü olur. Rica ederim gürültü etmeyin. (Maddeye dair sözleşin, sosyalistliği dinlemeyiz sadaları)

KOSTANTİN KOSTANTİNİ EFENDİ (İstanbul) — Sosyalist, kapitalist hakkında söylemeyin.

MURADYAN EFENDİ
— Başka bir lugat söyliyevim, istira kiyım diyevim.

REİS — Müzakerevi kafi görenler ellerini kaldırsın. (Ekservet) kafi görüldü.

DAGAVARYAN EFENDİ — Efendim bir sözüm vardır. Sosyalistlikten bahsetmeyeceğim.

REİS — Müzakerevi kafi söylediler efendim.

ZÖHRAB EFENDİ (İstanbul) — ... İşgal ettikleri mevki göre hevet-i ictimaiyeden istifade ettikleri miktara göre vergi tarh etmek doğrudur. Simdi rica eder su nazariyeye karşı makulat defesinde nek kavi bir delil serdolumamız. Fakat bilhikil ki her taraftan vî ne fevranlı bir surette bu dermanlı olunan nazariyeye sosyalizm nazariyesi si dâvâsı hakkında hendeniz isim üzerinde kimse ni mahkûm olmaması tarafımızdan.

HALİL BEY (Menteşe) — Sosyalistlik sizin için bir mahkûmiyet mi?

ZÖHRAB EFENDİ — O zaman Efendi mekâm için Kâbe kabul edettim.

VARTEKS EFENDİ (Erzurum) — Paskalari ni işgal ediyorlar.

ZÖHRAB EFENDİ (İstanbul) — Kimse işgal olmaz efendim, bu Meclis-i

Ali öyle kelimelerle işgal olunacak dercede değildir, onun fevkindedir.

HALİL BEY (Menteşe) — Yok yalnız mahkûmiyet mevzu bahis değildir.

MALİYE NAZIRI CAVID BEY — ... Zöhrab Efendi diyor ki, herkes hevet-i ictimaiyede işgal ettiği mevki-i ictimai'nin bedel-i icarını vergi namıyla hükümete veriyor. Bunların hepsi sözdür. İşgal ettiği mevki ile bedel-i icarının tahtında bir maksad vardır. O maksad da servetler arasında müsavat husule getirmektir. Baska türlü olamaz. Servetler arasında müsavat temin etmek üzere vergi almak istiyorlar. Fakat ben zannedirim ki hiç bir hükümetin vazifesinden, selahatinden külliyen haric bir meseledir. Ffradın servet-i beynindeki müsavat meselesi, bunlar sosyalizmin gavet müzehher, gavet parlak gavet müvfiil bir takım havalatıdır. Ve öyle bir takım havalatıdır ki... (alkışlar)

İSMAİL HAKKI PAŞA (Tokat) — Vallah söylediğin pek doğru. Aynı hikmet...

ZÖHRAB EFENDİ (İstanbul) — Alkışlamayın paşa, Cavid Bey sizin takdirinizi istemez.

MALİYE NAZIRI CAVID BEY (Devam ile) — Ve öyle bir takım havalatıdır ki, cemiyet dahilinde de hiç bir zaman vücut pezir olmaması bu hevet-i ictimaiye için gavetli olacaktır. Ffrad arasında vücuta gelecek olan müsavat-i servetin vücuta getirilmesinin adem-i imkânından sarf-i nazarla vücuta getirilmediği dakikada tevlid edeceği bir netice vardır ki o da emin olun ki bir netice-i felâkettir. Evet, sosyalizmle bugün dünyamız her tarafında suret-i cid diyede mütevellit olanlar içinde yalnız asr-ı hâzırın değil medeniyetin bugüne kadar yetiştirmiş olduğu filozofların en büyükleri bile bu neticein birgün husule geldiği takdirde cemiyetler için mucibolâzım felâketin, müsibetin en büyük tufanlardan, muhareberlerden, kıtallerden daha müthiş olacağını söylüyorlar. Buna da «Snencer» i işah ederim. Binaenaleyh cemiyetleri bu kadar muzır şartalara su kadar mühtel felâketlere isal edecek olan birsevi elbette kabul etmek istemeyiz ve elbette siddetle itiraz ederiz. Bizim memleketimizde öyle cesim sermaye mevcut değildir ki onları menetmek onların a-

rasında müsavat husule getirmek iddiasını serdedebilelim. Bizim memleketimizde servetlerin tevellüdünü, servetlerin neş-i nemasını himaye etmeye onlara bütün kuvvetimizle müzahir olmaya mecburuz ki memleketin servet-i umumiyesi tezaüdü edebilsin. Onlara müsevvik olmak da kendilerine bir takım ağır vergiler tahmil edilmemesiyle hasıl olur.

ZÖHRAB EFENDİ — Bu mana küçükleri ezme vî lâzammun eder.

MALİYE NAZIRI — Hasâ. Ben küçükleri ezme taraftarı değilim. Hiçbir zaman küçükleri düşman değilim ve o küçük bes on paradandır ki büyük paralar, milvarlar husule gelecektir (alkışlar)...

VARTEKS EFENDİ — ... Evvel be evvel Halil Beyefendi Hazretleriyle Cavid Beyefendi Hazretlerinin sosyalizm üzerine vanhs fikirleri olduğunu anlamam. Ve diyeceğim ki, ne Halil Bey ve ne de Cavid Bey Hazretleri sosyalizmin ne olduğunu bilmiyorlar (gürültüler) Her söylediğimize kızacak iseniz hiç söz söylemeyim. Ben diyorum ki, Malive Nazırı sosyalistliği bilmiyor vevahut bilmemeye geliyor. (Çek meç gürültüsü) Malive Nazırı olmasaydı hapsini bilecek mi? İstemediğimiz şeylere tak tak ediyorsunuz. Sosyalizmi taksim-i servet gibi telakki ediyorlar! Halbuki hendeniz de Malive Nazırın kurulduğu lisani siddetle reddederim. Sosyalistliğin asıl esası herkes kendi ca listiğine göre kazanabilmesi. Bu birincisi. İkincisi (sosyalizm bahsinin dinlemeyiz sadaları) peki sosyalistlikten bahsetmeyeceğim. Size bu güç gelir. Biraz evvel alevhimize söylerken dinliyordunuz. Simdi onların alevhimize söylediğin için dinlemiyorsunuz. Bu adalet midir, bu hak mıdır?

27 Kanunuevvel 1327 de Meclis-i Mebusanın Birinci Deyre 4. İctimar 34. birlesiminde.

VLAHOF EFENDİ (Selanik) — Efendiler Kanun Esasinin 35. maddesinin tadili teklifi hakkında biz Osmanlı Sosyalistleri kendi fikrimizi beyan etmek istiyoruz.

... Diplomasıyı karıştırmıyoruz yalnız liberal ve Sosyalist ekkarı umumiye için söz söylüyoruz. Ve diyorum ki üçbuçuk sene evvel burada Konstitüsyonel bir idare teessüs

olduğunu gördüler. Onlar gelip Türkiyeyi alkışladılar, Halbuki bu ekkarı umumiye maatesüf günden gün azaldı, en büyük dostlarımızdan olan «Deltan» bile bilir-siniz geçen sene ne gibi şayanı teessüf laflar söyledi.

Peltan kimdir; siz pek ala biliyorsunuz. Peltan Büyük bir fırka, hükümete kuvvet veren bir fırkının erkânından radikal ve radikal sosyalisttir.

Bize karşı sarf olunan dostluk günden güne azaldı ve Avrupada vegane sosyalistler ki yeni Türkiye'nin dostu olarak kalmışlardır.

MAARİF NAZIRI EMRULLAH EFENDİ — ... Evet Efendiler, Sabri Efendiden evvel şu kürsüye Varteks Efendi çıkmıştı. Varteks Efendi Tadi teklifinin alevhinde bulundu tadil teklifini kativen bi-lüzum addetti. Fakat Varteks efendi pek mantiki hareket etti. Çünkü buraya çıktığı vakitte evvela ben sosyalistim dedi. Sosyalizm nazarıvesini kabul edince bu teklifin alevhinde bulunmak tabiidir.

Selânik Mebuslarından Varteks Efendinin «Nevi beşerde kesh-i servet arzusu tabii olup o ticaret ve sanayiye meşhur olan gayret ve terakki bu arzunun mahsulüdür.» diye başlanan 30 kanunuevvel 1324 tarihli taksir-i meclisi mebusanın 31 Kanunuevvel 1324 carsamba gün oturumunda okunmaktadır ki, servet, sermaye, ikraz ve istikraz meselelerine dair bir kanun teklifi mahiyetinde idi, bazı müslüman türk mebuslar da bu konulara vakın alaka göstermişlerdir.

Nitekim Konva Mebusu Zeynel Abidin Bey de Artin Efendinin «Memaliki Mütemeddinde olduğu gibi amele ile sermayedarın vezal-i müteakibelerini tavin ve vek dâirine nisbetle hukuk-u mesrualarını temin edebilecek bir kanun-u mahsus» üzerindeki müsibet mütelaı fikir ve iancları çok belli Zeynel Abidin bey «Sosyalistlik isnadına imkan vermez.

ZEYNEL ABİDİN BEY (Konva) — Efendim su isin ehemmiyeti fevkaladesi vardır. ... Sunu vakit ve zamanında çıkaralım. Bu kadar amelinin sefaletlerine bir nihayet verelim Her vakit onların alevhinde uğrasıvuruz. Onların lehinde olmak üzere de sunu bu sene çıkaralım «Meclisi mebusan zabıt Ceridesi C 2, 79 birlesim 13 Nisan 1326»

«Osmanlı Meclisi Mebusanı'ndaki bu görüşmeler, savın Dr. Fethi Tevetoğlu'nun «Türkiye'de Sosyalist ve Komünist Faâliyetleri» adındaki kitabından aktarılmıştır.»

Millet Meclisi

8.11.1965 İkinci Dönem Toplantı I, Birleşim : 8
TIP Grubu adına ÇETİN ALTAN (İstanbul) — Sayın Başkan, Sayın Hükümet üyeleri, Sayın Milletvekilleri Büyük Millet Meclisinin, zannederiz ki, tarihindeki en önemli oturumlarından bir tanesini de bugün idrak ettik. Bu gelişmekte olan Türk demokrasisinin yük selen basamaklarından bir tanesine daha attığımız adımı gösteriyor. Bir den bire senli benli tartışmalar doğrudan doğruya, Türkiye'nin mutlu olması yönündeki çeşitli görüşlerin bilimsel bir açıdan ele alınıp incelenmesine doğru gidişi 'elbetteki çoktan beri Millet olarak özdüğümüz, kısır tartışmalardan 'bizi kurtardığını göstermekte ve tıpkı Batı Parlamentolarında olduğu gibi muhafazakâr kapitalist görüşün, sosyalist görüşün, bunların arasındaki görüşleri birbirlerine memleketi ve milleti temsil edenlerin herhangi bir ima ve ört niyetle satışmadan kitapları, dosyaları, zabıtları eski yazılmış yazıları yeni belirmiş kanaatları yan yana getirecek, fakat dalıma Türkiye'nin mutluluğu üzerinde bir yol arama istidadi içinde bir tışık tutmak çabasının neticesi olmaya başlamıştır ve bu yükselme basamaklarının en önemli yönlerinden birini de bir yandan muhafazakâr bir görüşün büyüğe bir sayılı Parlamentoya girmesini teşkil eden hamle, bir yanda da bunun karşısında ilk defa Türk demokrasisinde, sosyalistlerin kendi verlerinde o düşüncenin temsilcisi olarak memleketteki ileri düşünceleri dünyadaki yeni görüşleri bu sakaf altına getirmiş olmalarına imkân bulunmuş olmalıdır. (TIP sıralarından alkışlar) Bu hepimizin ihtar edeceğimiz bir şeydir. O kadar bahsettiğimiz ve özdediğimiz batı demokrasisi batı uygarlığı, sosyalist kesimsiz olmaz. Muhafazakâr partileri yanyana bölüp, halkın karşısına çıkmak kapitalist iktidar ve kapitalist muhalefet formülü ile demokrasi yapıldığı zamanı vermek, yer yüzünde okuma yazma bilmeme sayısını bakımından sekizinci gelen Türkiye'de de demokrasiyi halka anlatmaya kalkmak, ola ki demokrasiyi denizi uzaklaştırarak yollara kadar zaman zaman memleketi götürmeye kalkmıştır. Gerçek demokrasiylerde kapitalist görüş vardır. Karşısında sosyalist görüş de vardır. Ve gerçek batı demokrasisi bu iki görüşün birbirine zabıta kuvveti çağırmadığı yerde tecelli etmeye başlar.

HAMİT FENDOĞLU (Malatya) — Program üzerinde mi konuşuyor sun?

TIP Grubu adına ÇETİN ALTAN (Devamla)

1965

— Programın rejim meselesiyle çok ilgili olan gerçek demokrasi, o çok özledığımız çok benzemeye uğraştığımız batı demokrasisinin bir icabı olarak sosyalistliği, felsefesini iktisad anlayışını, halkçılığını, çalışanlardan yana olmasını, emekçilerin kendi alın terleriyle meydana getirdikleri vadedan ve çevherden alınan kârların hesaplarını patronlardan, işverenlerden; özel deyimini arkasına saklansalar dahi, sormalarını ve bunu parlamentoda en demokratik icaplar içinde sormalarını ve sen günde kaç saat çalışıyorsun, kaç para kazanıyorsun, ne kadar vergi ödüyorsun, benim hakkım bunda ne kadardır, ben ne kadar milli gelire yeni değer ilave ediyorum, sen ne ilave ediyorsun, diye hesaplaşması, gerçek demokrasi lerin mutlaka erişmesi gerektiği güzel bir noktadır. Bugün eğer Türkiye demokrasisinde, bu güzel yere gelmek için bir jest sarfetmişse, bu elbette ki bütün memleket içindeki yeni fikirlerin, memleketi aydınların ve hakikaten çok ıstırap çekmekte olan otuz buçuk milyon otuzbir milyon kişinin, yeni bir dünya, yeni bir ufuk, yeni bir görüş aramasının neticesidir. (TIP sıralarından alkışlar) (AP. sıralarından gürültüler. «(zavallı sözümü geri alsın» sesleri).

Bu memlekette arkadaşlarımız, istatistikleri Aydın Yalçın arkadaşımız gibi sonundan konuşmuyacağız, basından konuşmuyacağız. Bu memlekette adam başına ayda bir tek yumurta düşer. (AP. sıralarından gürültüler, müdahaleler)

BASKAN — Sayın hatip, sesim duyulmuyor mu efendim.

Arkadaşlar, lütfen müdahale etmeyiniz.

Sayın hatip, konuşurken otuz milyon, otuz buçuk milyon zavallı diye bir tabir kullandınız. Bu «zavallı» sözü millet için kullanılmak bakımından arkadaşlarımız tarafından vakımsız bulundu. Lütfen bu vakımsız tabiri daha vakımsız bir tabirle tavzih ediniz. (Soldan alkışlar).

TIP Grubu adına ÇETİN ALTAN (Devamla) — İstatistiklere ait bir sözdür. Eğer bir memlekette ayda adam başına bir tek yumurta düşüyorsa, bu zavallı bir istatistiktir. Bu, bütün insanlığın kalbindeki insan sevgisini tahrik edecek, aynca bir istatistiktir, hat ta...

Bugün bu özgürlüğe erişmeye başladığımız öl-

çüde bir seviye kazanmıştır Türkiye Büyük Millet Meclisi, bilhassa bu son oturumda ve hakikaten bunun mutluluğunu müşterek paylaşmamız gerekir. (TIP sıralarından alkışlar. AP. sıralarından gürültüler.)

AHMET NİHAAT AKAY (Çanakkale) — Seninle mi seviye kazandı?

BASKAN — Sayın Çetin Altan... (gürültüler.) Efendim, lütfen müdahale etmeyiniz, sizin müdahaleniz de usulsüz oluyor.

Sayın Çetin Altan, konuşurken, Türkiye Büyük Millet Meclisi bu son toplantısında seviye kazandı, diyorsunuz. Bu sözünüz bundan evvelki nispetle daha yükseldi, daha evvel seviyesizdi manasına gelen bir anlam çıkarıyor arkadaşlarımız. Lütfen bu hususu tavzih ediniz. Türkiye Büyük Millet Meclisine karşı seviye sizlik ifade eden bir tabir kullanamazsınız; lütfen bunu tavzih ediniz.

TIP Grubu adına ÇETİN ALTAN (Devamla) — Namütenahiye doğru, bütün insanlığı beraber, bütün düşünüş doğrusu bulmaya alıştıkları ölçüde yükselme demektir. Dünden bugün daha seviyeli, yarın bugünden daha seviyeli yüz sene sonrası bugünden daha seviyeli ve insanlık ebediyete doğru dalma daha seviyeli olacaktır. Elbette ki, bugün dünden daha seviyeliydi. Elbette ki, ileri bugünden daha seviyeli olacaktır. (TIP sıralarından alkışlar)

Şimdi gelelim pek övülen, Türkiyeyi kurtaracağı iddia edilen ve ancak öyle kurtarılacağı iddia edilen bu kapitalist iktisad, ancak kapitalizmle özgür, bir nasıl kalkınır? (Soldan gürültüler)

ÇETİN ALTAN (Devamla) — Bir maraba varsa bu memleketi hepimizin yüreği onun yanında çarp maldır ve çarpır. (TIP sıralarından alkışlar, soldan gürültüler.) Eğer top raksız köylü var ise; hesabını karıştırmayalım üç yüz bin mi, beş yüz bin mi? Acaba biz de onlar kadar topraksız olsak. 25 kuruşa şurada, Meclisin lokantasında çorba içiyoruz, o bulamıyor. Sonra ikincisi; aynı kapitalist görüşün bir başka halkasıdır. Burada Milletvekili arkadaşlarımız sabah akşam grup odalarından ziyareti kapılarına koşuyorlar. Dört tane zavallı, fakara, perisan, istatistik bakımından zavallı... Halk gelecekte...

Tarih tekerrürden mi ibaret?

BASKAN — Sayın hatip lütfen efendim, mevzu dışına çıkıyorsunuz.

ÇETİN ALTAN (Devamla) — ... Amerikayla biz hiç bir devletle tarihimize olmadığımız kadar sefer taşı haline döndük. Yani çok içli dışlıyız. Onların namına bankaya para yatırıyoruz. Onların Türkiye'de 35 milyon metre kare arazi var. Arkadaşlarım ben hakikaten oradan baktım, (Adalet Partisi sıralarından şiddetli gürültüler), heyecanlandılar. Bilmiyorlar meselevi. 35 milyon metre kare Amerikan arazi var. (Gürültüler ne demek o sesleri.) NATO üssü değil, Amerikan Milli Savunma Bakanlığına bağlıdır. Milli Savunma Bakanlığımıza bağlıdır; bilmekte fayda vardır, ikili anlaşmaları bilmekte fayda vardır, iyi niyetle konuşuyoruz. (Gürültüler, AP. ve CHP. saf larından avağa kalkmalar.)

İRFAN SOLMAZER (Tokat) — Doğrudur. AHMET TOPALOĞLU (Adana) — Yalan.

BASKAN — Sayın Çetin Altan, sayın hatip (devam etsin, sesleri.) Efendim, devam etsin diyorsunuz kimseden müsaade alınarak bir şey devam etmiyor nizam ne ise, tüzük ne ise ona göre gidiyor... (gürültüler). Sayın hatip, 35 bin metre kare arazi... (35 bin metre kare değil, 35 milyon metre kare, sesleri) 35 milyon metre kare arazi... (gürültüler.) Lütfen yerinize oturun arkadaşlar; Sayın İrfan Solmaz lütfen yerinize oturun. (Gürültüler, can sesleri.) Lütfen Meclis çalışmalarını aksatamazsınız. İfade Amidleri lütfen vazife görsünler. (gürültüler, avağa kalkmalar.) Lütfen yerinize oturun efendim. (Şiddetli gürültüler.)

Muhterem arkadaşlarımız, söz almadan konuşma ve Mecliste gürültüye sebebiyet verdiği için Sayın İrfan Solmaz' e bir ihtar veriyorum. (CHP sıralarından, gürültüler; Hamit Fendoğlu'na da ver. sesleri.)

Sayın Çetin Altan bahsettiğiniz...

ÇETİN ALTAN (devamla) — Anlatmaya devam ediyorum. Kuley kre dist meselesine geliyo-

rum. BASKAN — Evvela ben konuşuyorum, lütfen dinleyiniz... Filler gelip işgal mi edilmiştir bu topraklar? Lütfen tavzih ediniz ve bu volda tavzih sadedinde beyanlarınıza devam ederken ve ni tahrik ölçülerinden sakınınız.

ÇETİN ALTAN (devamla) — İkili anlaşmaları düşmüş bir hükümet imzalamıştır bunu arz ederim. Iskat edilmiş bir hükümet... (Gürültüler)

Millet Meclisi, Dönem 2, Toplantı : 1 Birleşim 19 7.12.1965

BASKAN — Buyurun Çetin Altan.

ÇETİN ALTAN (İstanbul) — Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri; önce getirmiş olduğum öznel sorunun cevabını vermek için çektiği zahmetten ötürü Sayın Bakana teşekkür ederim.

Yalnız asıl konuya girmeden önce. Hükümetin bir noktaya dikkatini bilhassa davet etmek istiyorum; Biz bu meseleleri buraya bir hukuk anlayışının suistimalleri olarak getiriyoruz. Bunlar, bir iktisadi sistem, yani Devlet eliyle fert zengin etme ve devletçiliği bir muayyen azınlık yararına çalıştırma eğiliminin temeldeki tenkitlerine ait örneklerdir. Yoksa, biz sistemde, temelde hata yoktur, arada sırada böyle günlük olayların akışı içinde suistimaller olmak tadar, voldsuzluklar olmak tadar, o voldsuzlukların üzerinde duruyoruz zannedilmesin. Ve sayın hükümet üyelerini, bilhassa Adalet Bakanım dikkatini çekerek bu konulara temas ettiğimiz vakit bizim muhbir, müsteki gibi sıfatlarla savcılığı ve A-ğır Ceza'ya celdilmemizi istiyoruz. Çünkü biz, bir suistimal üzerinde değiliz. Sadece bir sistem bozukluğunun örneklerini ortaya koyuyoruz. Ne muhbiriz ne de sahsen ki şisel bir meselede bir sikayetimiz var. Dardımız bu sistemin, yani kapitalist sistemin bir muayyen mutlu azınlığa yararlı olsun için Devletçiliği alet ettiğidir. Bunun örnekleridir bu demir meselesi, çimento meselesi (gürültüler, soldan)

T.i.P. Olağanüstü Büyük Kongresi

Aybar kogreyi açıyor

TİP olağanüstü kongresinde açış konuşmasını yapan Genel Başkan M. Ali Aybar, kongrenin elektrikli havası içinde konuşmasına başlamış, geçen kongreye göre, daha yumuşak bir konuşma yaparak, Partideki hareketi bir saatin fırlayan zem bereğine benzetmiş «Çocukken hepimiz size alınan ilk saati sökmeye çalışmışımızdır. Bu anda birdenbire zemberek fırlar. TİP'de bugün büyük şehirlerde genellikle meydana gelen budur» demiştir. «Amerikan emperyalizminin başaramadığı bir iş bu arkadaşlarımızın çıkışı sonunda başarmıştır» diyen Aybar konuşmasında özetle şöyle demiştir:

«Partinin bugün disiplinsiz bir duruma geldiği bir gerçektir. Bunlar, TİP'i yoluna sokma iddiasıyla yapıyor. Bir zamanlar disiplin konusunda konforans verenler, şimdi bunu tervec ediyorlar. Bu durum geçicidir. Bunu hepimiz istiyoruz. Köfü niyet yoksa anlaşmamak için hiç bir sebep yoktur. Boşalmış olan zemberek yerine oturacak, oturtulacaktır. Vida lar, vidalanacaktır. Önümüzdeki seçimlere hazırlanmak durumundayız. Yönetim kimin eline geçerse geçsin, bunu bilmek icabeder. Mesele, Türkiye'de sosyalist hareketin yaşadığı dosta düşmana isbat etmek meselesidir.

TİP. seçimlere on ay gibi kısa bir süre kaldığı sırada, kendi iç meselelerini halletmek durumuna sürüklenmiştir. Önümüzdeki Şubat ayında Partimiz sekiz yılını dolduracaktır. 8 yılda bir yerden kalkıp, bir yere gelmiştir. Bugün TİP in temsil ettiği sosyalizm, en uzak kövelere kadar gitmiş, TİP'li vatandaşların sayısı her gün biraz daha artmıştır. TİP. memleketimizde 58 yıllık bir geçmiş olan örgütlü siyasî hareketin son halkasıdır. Hiç bir sosyalist partiye nasıbolmayan durumda bir partidir partimiz. Fakat bundan da önemlisi TİP. emekçi halkımızın teşebbüsü ile kurulmuş bir parti olduğu için memleketin siyasî hayatında anlam kazanmıştır. *çinde derin ihtilâflar bulunan, kendi baskanına en ağır suçlamaları reva gören merkez organlarını il örgütlerini hiçe sayan bir teşekkül haline gelmiştir bugün TİP. Bu elem verici, son derece üzücü duruma, siz partimizin en yüksek organı bir çözüm bulabilirsiniz. Hiç bir olay bağımsız olarak mütalâa edilemeyeceğine göre, bu son olay, bizim dışımızdaki bir ortamda nasıl patlak verdiğini hesaba katmak lazım gelecektir. İhtilâf benim «güler yüzlü sosyalizm». «Bize özgü sosyalizm» sözlerinden çıkmış görünüyor. Konuşmalarında Çek olayları çıktıktan sonra, Türkiye'de sosyalizmin demokratik yoldan olacağını söylemeye gerekli gördüm.

... Hâkim çevrelerin dış dayanakları sosyalizmi halka kötü gösterme gayreti içindeydiler. Dünyada bir süreden beri doğu ile batı bir arada yaşama politikası ile sosyalizmin kötü gösterilmesini durdurmuştur. TİP iktidara gelirse, emekçiler devletin kölesi yapacağı altı çizile halka telkin ediliyordu. Ne var ki, Amerikan emperyalizminin politikasının ağırlık noktasının Uzak Doğu'dan Ortadoğuya aktarması, Sovyetler Birliğinin, Cechoslovakya'yı işgali, sosyalizmin aleyhinde bir kampanyanın açılması sebebiyle verdi. Cechoslovakya'nın işgalini biz açık şekilde suç

ladık. Nasıl kendi bağımsızlığımıza kiskançlıkla sarılmışsak, başka milletlerin bağımsızlığına da aynı hassasiyetle karşı çıkmamız tabii idi. Bu vesile ile sosyalizmin hürriyetle olan ilişkileri üzerinde durmak zorunluluğunu da duydum. Sosyalizmin amacı, somut insanı mutlu kılmadır... 1945 de de, sosyalist düzende de demokratik kurulların yaşaması gerekliğine inandığımı belirtmişim. Demiştim ki, «Bu, ferdi esas alan, fertçi bir sosyalizmdir.» Yalnız bizde değil, bütün dünya da, Çek olayları, olayları, hürriyetle sosyalizm meselelerinin tartışılmasına yol açmıştır.

Hürriyetçi sosyalizm ve hürriyet kavramının tartışılması, programımızda ve tüzüğümüzde de vardır. Programımızın «Her şey insan için» bölümü de, somut insanın mutlu olması noktası, siyasî felsefemizin mihrivi haline getirilmektedir. Bütün bu tartışmada tüzük ve programı unutmayalım. Biz demokrasiye ve insan haklarına saygılı bir partiyiz. Partimizin tarihine imzalı takdir diye geçecek olan ihtilâfî yaratıcıları benim 3 Haziran konuşmamın parti içindeki üyeler tarafından iyi karşılanmadığını bana söylediler. Bir gün sayın Aren ile Meclisten çıkmıştık. Kendisini eve davet ettim. Bir ara bana «Siz konuşmalarınızda «hürriyetçi sosyalizm» üzerine ağırlıkla bastınız. Bundan sonra fazla durmayın» dedi. Ben hayret ettim. «Niçin?» dedim. «Tepkiler yapıyor bazı çevrelerde» dedi. O gün konuşma burada kaldı. Hemen akabinde İstanbul il kongresi vardı. Orada «Hürriyetçi sosyalizm» terimini de kullanmadım. Daha sonra, eski genel sekreter sayın Sargın bana telefon etti ve Merkeze gelip gelmeyeceğini sordu. Sargın arkadaşlarımızla konuşurken Sadun Aren geldi. «Bu çalkantılar nerede, ben görmüyorum» dedim. «Gençler arasında» dediler. «Gençleri aydınlatırız hürriyetçi sosyalizm, teorik bakımdan yanlış vaz geçerim, yok emekçi halkımız benimsemiyorsa yine vaz geçerim dedim. «Sosyalizmin özünde vardır hürriyet» dediler. O günkü konuşmada burada bitti. Bir daha böyle özel bir konuşma olmadı. Yürütme kurulunda beş arkadaşımız, son derece şiddetli bir salvo ateşine tuttular ben de...»

...Münasebetler kesilme durumuna gelmişti. Bazı arkadaşlarımız aracılık ettiler. Cumhuriyet gazetesinde bir yazı çıktı. Gazete ilk defa bu ihtilâfî kamu oyununa yansıtı. Sonra, genel yönetim kurulu toplantısında anlaşıldı ki, Aren vermiştir haberi.

Aybar daha sonra Sivas il kongresinin tezkeresine sözü getirerek kendisini savunmuş, olayları kendi açısından anlattıktan sonra özelle şöyle devam etmiştir:

«Aybar'ı bu partiden tasfiye etmek istiyorlardı. Aybar tasfiye edilse de, bu parti yürür ve hiç kimsenin tekel altına girmez. Bu partiye emekçi halkımız sahip olmuştur ve çıkmaktadır. Kısa sürelerle kurulama olsa bile, kendisinin olmasını teşhis eder ve idareyi eline alır.»

Aybar beşleri itham ettiği konuşmasında, bilimsel sosyalizm, alt yapı, üst yapı konularına geçmiş, Garaudy'nin «Bir Fransız modeli sosyalizm için» adlı kitabından bahsederek, şöyle bitirmişti:

«Aren'in doğmacı bir sosyalist gibi ortaya çıkması beni şaşırtmaktadır. Aren yu-

muşaktır. Fikren de yumuşaktır, telif edicidir.»

Aybar, Aren'in vaktiyle Yön dergisinde çıkmış yazısından bazı pasajlar okumuştur.

Aren konuşuyor

Sadun Aren — (Alkışlar arasında kürsüye geldi ve irticalen konuştu) Bu kongrede, TİP içindeki çalkantıya son vermek ve Türkiye sosyalist hareketinin bu hareketin biricik siyasî örgütü olan İşçi Partisini tekrar etkin bir mücadele aracı haline getirmek için toplandık. Burada bir işin hesabını bir çeşit dert dökme, iç dökme yapmak için gelmedik, bunlar yapıldı. Üç defa fevkalade genel yönetim kurulu toplandı. Büyük kongre toplandı. Makaleler yazıldı, konuşuldu, dolaşıldı, bunlar hep konuşuldu. Burada tekrar bunları gözden geçirmek meseleyi saptırmaştır, kafaları bulandırmaktır. Onun için, eğer daha evvel Sayın Aybar, bu, ıvr zıvr diyeceğim, meselelere değin meseydi ben sözümü belki on onbeş dakikada bitirecektim. Fakat şimdi bana ayrılmış olan süreyi tamamlayacağım her halde.

Başkan Rauf Çapan — 45 dakikadır sayın hatip..

Sadun Aren (Devamla) — Şimdi arkadaşlar, evvelâ sayın Aybar'ın diinkü konuşmasının topyekün ne mânaya geldiğini belirtmek isterim. Kısaca şunu demiyim: «Bana karşı çıkmak tertiptir.» Bütün konuşmasından çıkan, bir sürü başka şeyler de çıkıyor, fakat bu istikamette çıkan sonuç budur. «Bana karşı çıkmak tertiptir.» Ama, Merkez Yürütme Kuruluna göndermişsiniz, müzakere etmişsiniz, orda size komplo yapıyorsunuz denmiş, siz de ona o halde bunu kongreye götüreceğim demişsiniz, bu kadar açık, ondan sonra elbette kongreye götürmek için delege arkadaşları uyarmak lazımdır, bunu yapmağa başlamışsınız, hem mücadele yapmağa karar vermek hem onun gereklerini yerine getirmemek olmaz. Bazı arkadaşlara söylemişsiniz, buna tertip diyor. «Bu benim anlıyamıyacağım» diyor. «Ben o mektubu, bu tertibi ortaya koymak için okudum» diyor. Böyle bir harekete girdiğimizi, giriştiğimizi inkâr etmiş miyiz ki, bunu belgelemek, lüzumunu duyuyoruz. Biz Genel

Yönetim Kurulunda da, bu mektup okunduğu zaman okunmadı yani gösterildiği zaman evet dedik, başkalarına da söyledik. Biz sizinle mücadele yapacağız, bu mücadele için delege arkadaşlarımızı elbette uyacağız, «**Hem mücadele edelim, hem sesimizi çıkarmayalım bu elbette olmaz**» dedik. Büyük kongrede de o meseleye değindik, anlattık böyle böyle oldu diye. Onun için ortada belgelenecek bir tertip filan yoktur. Veya eğer tertip gibi düşünüyorsanız, o tertibi ben kendim belirlemiş oldum zaten, sözlerimle. Onun için «**o mektubu ben bu maksatla okudum**» filan demesin bir kere geçersizdir. Gazete meselesi, denildi ki, bütün detaylara inmiyoruz da birkaç sıvri noktaya değinmek istiyorum. Denildi ki, işte, bir uzlaşırma teşebbüsü fakat o esnada Cumhuriyet Gazetesinde ihtilaf ortaya çıktı, sonra bu gazeteye verilme clayının «**Sadun Aren tarafından yapıldığı meydana çıktı, anlaşıldı**» dedi Genel Yönetim Kurulunda Öyle birşey anlaşılmadı. Orda da söyledim, burda da söylemesi lazım gelirdi. Bir gün bana, Cumhuriyet Gazetesinden Fikret Otyam arkadaşımız telefon etti, dedi ki «**Parti içinde birşeyler varmış, doğru mu?**», «**Genel Merkeze sor**», dedim, «**Efendim, sorduk, ses çıkmıyor**». Fakat Sadun Bey, İstanbul'dan telefon ettiler, yanlış bir havadis vermek istemem, ben birşeyler topladım, okuyayım size doğru mu? Yanlış birşey olmasın» dedi. Birşey okudu, anahatlarıyla doğruydu, isim filan hiç olmayan birşeydi. «**Bu doğrudur**» dedim, «**asağı yukarı doğru**» dedim, budur. Böyle gazeteye bilmem ne vermek.

Diğer bir nokta, demokrasi anlayışını burda söylediler, dediler ki. «**Bu arkadaşlar demokratik bir anlayışa da sahip değildiler, görev başındaki bir Genel Başkana karşı çıkmışlardır.**» Ben sizlere sorarım: «**O halde Parti içinde demokrasi nasıl olur?**» Eğer, görev başında ki Genel Başkana, Parti İl Başkanına vs. ye, vs. ye karşı çıkılmıyacaksa, hele kongre yakınlarında karşı çıkılmıyacaksa, demokrasi nasıl olacak? Elbette ki, tüzüğümüze göre biliyorsunuz, birisi seçilince, öbürü bitiyor; yani genel başkan hep seçilirse görev başında, ne zaman peki karşı çıkacağız? Karşı çıkma hakkımız yok mu? Asıl bu zihniyet, yani kendisine karşı çıkmayı demokrasiye aykırı bulmak, Genel Başkan burada, sosyalist anlayışını savunurken birşey çok dikkatimi çekti, herhalde sizin de çekmiştir, kendi görüşlerini değil, partinin programını ve tüzüğününün sosyalist olduğunu söyledi. Artık böyle diyorlar, «**bizim programımız da ne vardır, tüzüğümüzde ne vardır**» diye birşeyler okudu. Bizim iddiamız zaten, Partinin programı ve tüzüğü ile sosyalist olduğudur, onda bir şüphe yok. Biz partinin bu programının dozundan gene başkan ayırdığı için ona karşı çıktık. Yoksa, tüzükte, programda sosyalizme uygun cümleler okumak elbette tabii mümkün, doğrudur, zaten bizim öyle bunun tersi bir iddiamız yok, biz saptanmış olan program ve tüzüğün dışına çıkılmamasını istemiyoruz. Burda bunun da dışına çıkılabilir, kongre gözden geçirir programı, tüzüğü, ondan sonra yeni bir görüş aynı doğrultuda daha genişletilmiş bir görüş olur. Fakat bu yapılmadıkça programın içinde kalınır. Aybar, sayın Aybar bu programın gerisine düştüğü için kendisine karşı çıkmıştık. Bu müna sebette, Yön'de çıkmış bir yazımdan bazı şeyler okudu. Burada iki noktayı bilhassa belirtmek isterim: bir tanesi okuduğu cümlelerden birisinde «**sosyalizm**

sınıf kavgasına aracı değildir Türkiye'de gibi bir cümle var, kendisinin muhakeme mantığı kullanılması lazımdır, bütünü içinde mütalaa edilmelidir, diyor, gene başkasından okuduğu bir yerden anlaşılacağı üzere, kanlı kavgalar olmayacağı nasında kullanmışım, belki güzel bir ifade değil, sınıf kavgası aracı değildir demek ama, kavga kelimesinin kullanılmasını öyle tahmin ediyorum ki 1963'de yazılmış, sınıf mücadelesi yoktur sosyalizm diye birşey söylemek mümkün olmayacağına göre, bu kavga kelimesini, «**kanlı ihtilaller zorunlu değildir sosyalizm için**» demiş olmamandır. Diğer bir nokta da, Sadun Aren Amerika'da, Fransa'da, İngiltere'de Almanya'da da sosyalizm olduğunu, sosyalist olduğu filan gibi bir şey söyledi, şimdi arkadaşlar, bir insan, bu kadar entî püften şeylere bu kadar saçma sapan şeylere, dayanarak karşı tarafı mat etmeye kalkınca, bitmiştir bu iş. O iş bitmiştir, çünkü, Amerika'da sosyalizm olduğunu herhalde iddia etmiş olmama imkân yoktur, bahis konusu olmaz bu. Bu bir insanın bu konuda artık nerelere kadar indiğini gösteriyor. Bir de orada, «**sosyalizmin insancıl yani, hümanist yani olduğundan**» da bahsetmişiz. Elbette bahsettik, biz, sosyalizmin insancıl, hümanist yani yoktur demiyoruz ki. Biz sosyalizmin, hürriyetçi sosyalizm ve böyle olmayan sosyalizm diye ikiye ayırılmasına ve böylece ne olduğu belirsiz bir sosyalizm kavramı yaratılmasına karşıyız. Yoksa elbette ki, hürriyetçi yani vardır ve kalkınma meselesinin büyük ölçüde halletmiş olan Amerika, İngiltere, Fransa gibi memleketlerdeki sosyalistler elbette ki daha çok bu yamna basarak, mücadelelerini yürütmektedirler.

Bu davranışımızı yıkıcı davranış olarak nitelendirirdiler. Arkadaşlar, yıkıcı davranış böyle olmaz, yapılan her şey tüzük içinde yapılmıştır, fevkalâde kongre tüzükte öngörülmüş bir olaydır. fevkalâde kongreler için toplantılar? Elbette bir ihtilaf çıkar da onun için toplanır, ihtilâflar da normal şeylerdir ve tüzükler ihtilâfları da öngörürler. Bu kongre bu yapıcı anlayış içinde, toplanmıştır. Yıkıcı adam, ihtilâfı çıkarır, çeker gider. Karma karışık eder, çözüm getirmez, hiç bir şey yapmaz kargaşalık yaratır. Buna yıkıcı adam denir. Biz böyle mi yaptık? Biz sosyalizmden ayrıldığımız gördüğümüz andan itibaren karşı çıktık ve çözüm getirmeye uğraştık. Mütemediyen çözüm getirmeye uğraştık. Kasaba, kasaba bilmem köy köy dolaşıp imza toplamamak bu yapıcı anlayışın bir tezahürü olarak tefsir edileceğine, karışıklık yaratıyorlar diye tefsir ediliyor. Yani hem ihtilaf çıkaralım, hem de bunun halli için bir çare aramayalım, bu mu bekleniyordu? Bu arada, baska bir arkadaşımız daha değindiği için bu genel yönetim kurulunda bir oylama meselesi var: Bu oylama evet demek, müstenkif kalmak. Yani em ihtilaf çıkaralım, hem de bunup Bu meselenin aşım tekrar söylemek isterim, kısaca. Genel Yönetim Kurulunun dört günlük tartışmasından sonra mesele hale geldi: ya istifa edecek taraflarda bir tanesi, ya bizler ya Aybar bir tarafı istifa edecek, ya böyle halledilecek, yahu bu yapılmadan dışarı dönük olarak bir bildiri vs. ile bu iş halledilecek. Gelen önerge, bu yol mu tutulsun, bu yol mu tutulsun şeklinde bir oylamadır. Yani istifa yoluyla mu bu işleri halledelim, yoksa işte böyle birşey yaparak.. bunun için. Aslında tutarlı olan şey, aslında tutarlı davranış, bu önergeye evet demek, yani bu çözümün kabul edilmesini istifa için çözümün kabul ediyoruz, sonra çıkarılacak bildirinin Ay-

bar'ın Parti hattından ayrılmadığı hakkın daki maddeye «hayır» diyoruz. Fakat için den gelmedi, ben müstenkif oy kullandım, başka arkadaşlar, evet diyen oldu, hayır diyen oldu. Ondan sonra, bildirinin o madde sine de hayır dedik, yani tabii olarak. Yani burada çelişme, filan hiç bir şey yoktur.

Bir de kongre kararından demin bağı sedildi. Kongremiz sosyalist anlayış hakkında, bir karar vermişti buna karşı çıkıyor denildi, bu müzakere edilirken neye karşı konulmadı deniliyor. Arkadaşlar, öyle tahmin ediyorum ki pek azınız üçüncü büyük kongrenin dördüncü günü sabahı bir sosyalist anlayış hakkında bir karar alındığının farkındadır. Ben oradayken, ne oluyor ne bitiyor farkında değilim sabah leyin biraz geç gelmişim, liste hazırlıyorduk, birşeyler konuşuluyor ve pek az arkadaş orada yeni bir sosyalist anlayışın, hem de nasıl yeni bir sosyalist anlayış ihtilaf konusu olan sosyalist anlayışın oylanmakta olduğunu, müzakere edilmekte olduğunu gördüler. Onun için böyle bu kadar önemli bir sosyalist anlayış böyle kim vurduya getirilemez. Bu olmaz. Aybar'ın kaleminden çıkmış ve ihtilaf konusu olan bir sosyalist anlayış kongrenin sosyalist anlayışını yapılamaz. (gürültüler)

Şimdi arkadaşlar, asıl meseleye geliyoruz: Birincisi, hepimizin bildiği bir suali soracağız, «**Partimiz haktikten bir buhran, buna buhran demek lazım, bir direniş, bir yenilenme sancısı içinde midir?**» Türkiye İşçi Partisi, Türkiye sosyalizminin siyasi örgütüdür. Bu örgüt, görevlerini yapamaz hale gelmiştir. Bunun sancısı içindedir ve bundan ötürü parti içinde bir direnme başlamıştır, bu direnme olumlu bir direnme olduğu için, buhrandan ziyade direnme tabirini kullanmak lazımdır, çünkü bundan daha güçlü çıkacaktır. Türkiye sosyalist hareketi bu direnmenin sonucundan daha güçlü çıkacaktır. Böve bir direnme var mıdır, yok mudur?... Vardır, teorisinde de vardır ve hem örgüt alının da da vardır. Sayın Aybar'ın bu yazı, Cekoslovak olayları münasebetiyle sosyalizme karşı, «**Karşı tarafın ağır hücumlara gemesi üzerine, ben o konuşmaları yaptım**», dedi, benim hatırladığım kadar geçen vaz ne bizim partimize, ne sosyalizme karşı ağır hücumlar filan yapılmadı. Zaten bu gibi düşüncelerini, yani o konuşmalarındaki düşüncelerini «**altmış seneye yakın ömrünün düşüncelerinin sonucu olduğunu**» kendisi ile yaptığımız bir tartışmada söylemişti. Bunu da büyük kongrede anlatmışım. Yalnız bir takirik filan meselesi değildir. Sayın Aybar'ın kendi kanaatleri olabilir. O kanaatleriyse güzel, amma parti genel başkanı olarak konuşduğu zaman değişir. Ve parti içinde bu yüzden parti içinde bir direnme başlamıştır. Ve de bu direnme örgütte olmuştur. Partinin yönetiminde direnme başlamıştır, bir çok arkadaşlar, Genel Merkezin parti örgütleriyle ilişilmediği, eğitim ve öğretim, partimizin Türkiye sosyalist hareketinin öncüsü olma imkânlarını yarıflarını kaybetme yoluna girdiği seminatizanların sempatisini kaybetmeğe başladığı, parti dışında büyük bir sosyalist potansiyeli kaybetmeğe başladığı gibi siyasetlere başlamışlar, bunlar bazı yerlerde işgal şeklinde, bazı yerlerde protestolar şeklinde tezahür etmiştir... Demek ki, parti bu, yeni bir atılıma girebilmenin şartları içindedir. Çünkü bildiği gibi, partimiz kurulduğundan yakın zamanlara kadar, daha çok sosyalizmin meşruiyetini mücadelesini yapmıştır. Sosyalist kimliğile kendisini kamu oyuna kabul ettir-

me mücadelesi yapmıştır. Bu mücadele daha çok, nutuk vermek, seçimlere girmek, meclisteki mücadeleler şeklinde olmuştur. Fakat sosyalizm örgüt mücadelesidir. Örgütsüz sosyalizm olmaz. Burada başka arkadaşlar da değindiler. Hakın oylarıyla iktidara gelmek... sosyalist sloganı altında bile iktidara gelmek sosyalizmi gerçekleştirmek için yetmez. Çünkü sosyalizm, düzeni değiştirme iddiasında olan bir harekettir. Düzen kanunla değişmez sadece. Kanun çıkarmak lazımdır ama yetmez. Kooperatifleştirilmezseniz kanun çıkarırsınız... Ama program yapılacak. Toprak reformu kanunla çıkmazsa, toprak reformu kendiliğinde olmaz ki, bunu insanların yapması lazımdır. Bu konuda çıkacak ihtilâflara halk için anlatarak, direnerek, bürokratik meseleler çıkarsa buna çare bularak uğraşılacak olan bir sosyalist partinin örgütüdür, onun bilinçli insanlarıdır. Öyle insanlar olmadıkça, öyle bir örgüt olmadıkça iktidara gelmenin bir mânası yoktur. Bu meşallerde iktidara gelmiş olan partiler yolaşmışlardır. Onun için, bu bir örgüt meselesidir... Örgütü geliştirmek, eğitim yapmak. Tabii örgüt nedir, örgüt, ayrı teoriye, düşünceye sosyalist anlayışa sahip olma hikâyesidir. Yoksa, alelade bir örgütün bununla ilgisi yoktur. O örgütün sosyalist bilincinin devam etmesi lazımgelir. Bu da eğitimle olur. Ama eğitim yapabilmek için yani örgütün şartı olan fikir birliği yaratabilmek için hepimizin üzerinde iştirak ettiği bir fikir olması lazımgelir. Bir sosyalizm anlayışı olması lazımgelir. Bir sosyalizm anlayışı olması lazımdır yoksa, örgütlenemeyiz, sonra ne söyleyeceği teşkilâta?

Hürriyetçi sosyalizm meselesine gelince, bizim bir sosyalizm görüşümüz var, bizim bu görüşümüze karşı adamlar var. Bunlar diyorlar ki, bu görüş yanlıştır bu görüşü karşılayan fikirler vardır. Arkadaşlar, yalnız sosyalist fikirler vardır, onlar söyleyebilirler, biz kendi teorik görüşümü zü savunmak, verileştirmek ondan parti üyelerimiz arasında şüpheli uyardırmamak mecburiyetindeyiz.

Dünyadaki bütün hareketler, bu partide temsil edilmez. Bu partide, parti olduğu için partinin görüşleri savunulur ve o fikirler sarılır ve bunda tereddüdümüz varsa partiden çıkarız. Tereddüdümüz izale olur, tekrar gireriz. Veya tartışılır...

Bu ihtilâf, bu direnme yalnız kişilerle Aybar arasında çıkmış değildir. Bundan ibaret değildir. Bundan ibaret olmadığı için de, bunların anlaşılması ortadan kalkacak değildir. Bundan ibaret olsaydı, belki birleşip birleşmemekle meseleyi halledersiniz ama, bugün birleşirse, mesela birleşti. «vaz geçtik bu işten» desek ne halledilmiş olacaktır? Arkadaşlar bir ümit söner, bir ümit söner. Çünkü bir çok insanlar, bu ihtilâfı parti içindeki arkadaşlar bu ihtilâfı bir sıhhat âlameti olarak görmüşlerdir. Kendilerinin başka konulardaki bilhassa eylem konularındaki direnmelerinin sahibi olarak görmüşler desteklemişlerdir. Şimdi, bunda birleşilir, şu bu olursa bu ümidi de söndürür atar. Berbat bir şey yapmış oluruz. İşte o zaman «yahu ne hallettiniz böyleyse» derler bize. «Madem böyle yapacağımız da, şimdiye kadar böyle uğraş, didin bilmem ne yap, ondan sonra böyle yap. Bu saçma sapan» der, gider. Bir de zaten hiç bir şeyi de halletmez. Çünkü bugün partinin genel merkezine karşı, harekete geçmişlerdir. Biz vazgeçtik diyelim, bize hakaret edil-

mesini de göze aldı, «aşâğılık adamlar» filan denmesini de göze aldı, yani ne yapılıcağı? Onun için çözüm burada değil. Eğer gerçekten bir çözüm istiyorsak, bugünkü yönetimin değiştirilmesi ve gelecek yönetimin de bazı şeyleri yapması lazımdır. Genişliğine derinliğine bir örgütlenme hareketine hız verilmelidir. Sosyalizmin artık meşruyeti safhası atlatılmıştır, gerçi bu safhada maalesef, sayın Aybar'ın bazı ithamları bizi parti olarak müşkül vaziyete sokmuştur. Kendi niyeti ne olursa olsun, karşı taraf bunun böyle anlamıştır. Bir kısım matbuat. Bu gibi konularda çok hassas olan Aybar'ın hiç değilse, tekdüz etmesi gerekirdi, beyanat vermesi gerekirdi ve bilmem o şöyle, «katiyen böyle birşey kastetmiyorum, arkadaşlarımızı böyle şeyden tenzih ederim» demesi lazımdır. Parti için, partinin kurtarılması için. Çünkü, bir kısım insanlar kalacak bu partide ve Aybar'ın konuşmalarından esinlenerek bu arkadaşlara, bizim ortamımızda faaliyet göstermeyi güçleştiren ithamlar yapacaktır. Fakat bu meşruyet mücadelesi gene de emekçi halkın nazarında esasen, kazanılmıştır, örgütlenme ve en uzak ilkedeki bir arkadaşın kendisini partinin parçası olarak görmesi yapılmıştır.

Ve eğitim meselesini sosyalist eğitim, militan kadrolar yetiştirilmesi meselesini ve emekçi halkımızın sosyalist aydınlar haline gelmesi meselesini halletmek lazımdır. Parti içinde demokrasiyi kurmak, partide dokunulmaz adamlar olmadığını anlatmak, herkesin serbestçe fikirlerini söyleyebileceği bir ortam yaratmak, sen şusun, sen buşun havasını kaldırmak, inişiyatife de imkân vermek lazımdır...

Tüzük ve programımızı gözden geçirmek, edindiğimiz tecrübelerden yararlanarak bugünkü şartlara uygun, aynı doğrultusunda daha zenginleştirerek, tüzüğü müz, programımızı geliştirmek lazımdır. Partiyi Türk sosyalist hareketinin mihveri haline getirmek lazımdır. Bunun için parti dışındaki sosyalist potansiyeli, parti içine almak, girmek isteyenleri, bunun için gayret sarfetmek lazımdır. Bu herkesin şeklinde değil, fakat parti dışında kalmış, parti dışına çıkarılmış olanlar için usul bulmalıyız, uygun bir usul bulmalıyız... Bazı arkadaşlar bana sorarlar, buna cevap vereyim:

«Aybar, Aren, Boran yakın zamana kadar partiyi yönetiyorlardı, şimdi nasıl oluyor da, bazıları Aybar'a karşı çıkıyorlar» diye soruyorlar. Şimdi arkadaşlar, teori kısmında hiç bir iştirakim yoktur. Benim, Aybar'la yakın dostluğum olduğu halde kongrelerde, genel yönetim kurulunda bu görüşümü açıkladım. İkincisi, ben örgütlenme meseleleri, eğitim meselesi, gibi konularda gereği kadar etkin olamadım. Bu benim kusurumdur. Partinin örgütlenmesi lazımdır, «TİP'e sahip olun» diye nutuk filan söyledim böyle. «TİP'e sahip olun» dedim. Emekçi halkımıza, «TİP'e sahip olun» dedim ama, bu lâf ta kalmıştır, bizzat parti içinde, Merkez Yürütme kurulunda illa bunu yapmalıyız, illa eğitim yapmalıyız, parti dışındaki sosyalistleri kazanmak için gayret göstermeliyiz, sempatanları kazanmak için mücadele etmeliyiz, diye uğraşmadık. Konuşurduk ama, parti yönetim meselelerini konuşmazdık onu söyleyeyim... Amma, bu nun sebepleri, daha uzun anlatırım ama bu psikolojik sebeptir. Yani, kendi bakımından haklıydım, onun için bunların üzerinde durmayalım, bana vermiş olduğunuz bu görevi, merkez yürütme kurulu üyelği görevini bu konularda gerekli hasasiyetle yapamamışım. Bunu itiraf ediyorum ve bu çalkantılar her insanda olduğu gibi bende de büyük uyanma yapmıştır, insanlar mücadele içinde bilinçleniyorlar, sosyalist bilinci artıyor, gittikçe daha iyileşiyorlar, herhalde bundan sonra partiimiz çok daha iyi, çok daha güçlü olacaktır... Bu kongre bunu sağlayacaktır.

Tahsin Ekinci'nin hakareti:

(Sadun Aren'in konuşma süresi dolmak üzereydi. Fatma Hikmet İşmen, konuşma hakkını Aren'e verdiğinden, Aren konuşmasına devam etti).

Sadun Aren, Doğu sorununun ve sendikacıların konusuna geçtiği sırada, Tarık Ziya Ekinci'nin kardeşi, Diyarbakır TİP İl Başkanı Tahsin Ekinci'nin Aren'e... diye bağırıldığı duyuldu. Delegeleler, Tahsin Ekinci'ye «yuh» diye bağırıyorlar ve şöyle ilgili sözün daha ağırlı bağırarak ifade ettiler. Kelimeler arasında ... gibi ağır sözler vardı. Tahsin Ekinci, sözünü düzeltmek için kürsüye geldi. Ancak, başkan oturuma bir saat ara verdi. Daha sonra konuşan Aren de Ekinci'nin sözlerine önem vermediğini bildirdiğinden mesele kapandı.

Behice Boran Konuşuyor

Behice Boran (İrticalen) — Bizim Aybarla birlikte arkadaş olduğumuzdan, birlikte çalıştığımızdan bahsediyor. Bizim memleketin ortamında çok geçerli olan ucuz bir politika ile suçlamak yoluna gidiyorsa genel başkan, o zaman beraber nasıl çalışılabilir. Kısa bir misal verelim, siz delege arkadaşlarımdan biriniz evime gelseniz, bir sosyalizm tartışması yap sak. çok şiddetli bir tartışma, sonunda bir birimize «sen sosyalist değilsin», «hayır sen değilsin», «sen ayrıldın», «hayır sen ayrıldın» diye bu hale gelsek, ama bu tartışmanın sonunda ben, size kızdığım için, şöyle bir haberi ortaya yaysam, veya polise ihbar etsem: «O benim evimden gümüş bir sigara tablasını çalmak istiyordu, ben onu yakaladım, sezdim ve ondan dolayı bana karşı çıkıyor» desem, siz demez misiniz, «Yok artık, mesele bir fikir meselesi olmaktan çıktı, ben ona fikren karşı çıktım diye beni bu şekilde suçlamak ihbar etmek y lına gitti. Artık burada fikir meselesi ikinci plânda kaldı» demez misiniz? Meselenin yön değiştirmesi budur. Bizde bir dönüş olduğundan değil... Efendim, yok bunları fikir meselesi de değil diyorlar, fikir meselesi devam ediyor bütün ehemmiyetiyle. Amma öyle bir taktik kullanılmış, öyle bir ortam yayılmış ki, artık fikir meselesi ikinci plana düşmüş. Bir dürüstlük meselesi haline gelmiş. Bu partinin sosyalist parti olabilmemesini isteme şartı var: Bir, politikasının çizgisinin sosyalist olması, ikincisi de, bu partide sosyalist ahlaka hattâ genellikle dürüstlüğe vakımsız bir takım politik taktiklerin oyunlarını, muarızları sırf fikir bakımından karşı geliyorlar, diye başka yönlere efkârı umumiyenin önünde suçlayıp, bir köseye sıkıştırarak taktikleri kullanılmamalıdır. Bunlar kullanılmaya başladı mı partide, fikir mikir bir başka tarafa kalır arkadaşlar. Birbirimize karşı böyle usuller kullanılmaya başladık mı, bunun fikir plânı başka tarafa kalır. En önemli şey evvelâ, bu partinin dürüst, sadece disipline ve tüzüğe değil, ahlâk kurallarına, dürüstlük kurallarına uygun bir şekilde iş görmesi gerekir. Meselenin ehemmiyeti budur. Bunun için değişmiş ortam geçen kongrenin son kısmında.

Şimdi o yazıyı okumak yazıyı okumak suretiyle genel başkanın yaptığı suçlama ona da münhasır değildir. Aslında ilk andan itibaren, bizi o şekilde suçlayıp, bir köseye sıkıştırmak istedi genel başkan. Yürütme Kurulunda biz bu meseleyi getirdiğimiz zaman, gündeme aldığımız zaman, yaptığı konuşmada, ki o konuşmayı tepe aldırıldı, ben çok isterdim yürütme kurulunda tepe almak konuşması burda sizlere dinletilsin. Dinletilsin burada sizlere. O konuşmasını sabahların bitirdi, öğle tatili verildi, öğleden sonra dedi ki, «konuşmamı bitirmiştim ama, çok önemli bir noktayı unuttum, onu ilâve edeceğim» dedi ve tepe aldırıldı. Unuttuğu çok önemli nokta şuymuş şöyle dedi: «Ben aslında yeni bir şey söylemiş değilim, arkadaşlar bundan dolayı bana karşı çıkıyorlar. Ben Sovyet Rusyayı tenkid ettiğim için bana karşı çıkıyorlar» dedi. Aynı suçlamayı ilk ağızda orada yaptı.

Kendisinin evine gittiğim bir gece, gene biz tabii havadan sudan bahsetmiyoruz. Politika, sosyalizm meselelerinden bahsediyoruz, bütün konuşma boyunca beni ilim adına insanların ensesinde boza pişirmek istemekle suçladı ve hattâ, tepeden inmece bir yöneticilikle, tanınmış

yöneticilerle bir benzetme yaptı. «Partiyi siz hep kemiriyorsunuz» dedi. Nebioğlu arkadaş ordaydı, şahittir, benim cevabım, tabii son derece şaşırım, «sizin, dedim, benim hakkındaki kanaatinizi buysa, bir işlem yapmanız, beni bir hayiyet divanına vermeniz lazımdır» dedim. Aynı suçlamayı, Fikir Kulüpleri Başkanı, Genel Başkanı ve İstanbul sekreteri kendisiyle genelde olan huzursuzlukları tepkileri anlatmak için gittiği zaman onlara da yapıyor, bir takım insanların bilmem kim gibi, ensemele boza pişirmesine müsaade etmeyeceğiz, diyor. Yani bu partinin için de, öyle tepeden inmece insanlar gibi, en sade boza pişirmek isteyen insanlar varmış. Bunları ben, dört gün süren genel idare kurulunun olağanüstü toplantısında açıkladım ve şöyle bir yorum yaptım, dedim ki:

«Bütün bunlardan anlaşılıyor ki, genel başkan kendi düşüncesinde bir yön değişikliği olduğunu farkındadır, bu yön değişikliğine karşı bazı partilî arkadaşların özellikle aydın arkadaşların başı için hesaplamıştır ve bu hesaplara bu arkadaşları, bizim ortamda geçerli olan suçlamalarla bir köseye sıkıştırmak tasfiye etmek niyetindedir, bunu öngörmüştür» dedim ve arkasından şunu sordum.

«Bu ortamda nasıl beraber çalışabiliriz? Bir Tevetoğlu, bir Darendelioğlu başka türlü mü suçlamalar yapıyor? Sükan Meclis kürsüsünden başka türlü mü suçlamalar yapıyor? Genel Başkanım beni böyle suçlarsa, ben nasıl beraber bir odada çalışabilirim?» dedim.

O genel yönetim kurulunda bulunan üye arkadaşlarımız var burda şimdi hatırlarlar bu konuşmayı. Genel Başkan gene bermutad son konuşmayı yaptığı zaman, yalnız kendi evinde bana yaptığı suçlamaya değindi, «Şaka söylemişim, ağır bir şaka olmuştur, kabul ederim» dedi ama, faraza, Fikir Kulüpleri Başkanına ve İstanbul sekreterine aynı çeşitten yaptığı suçlama hakkında bir şey söylemedi. «Behice Hanım, nasıl böyle bir yorum yapıyor? Nasıl olur?» hiç, demedi.

Yürütme kurulunda tepe aldırıldığı suçlamaya, hiç değinmedi. Binaenaleyh, o mektubun okunması suretiyle yapılmak istenilen suçlama ve köseye sıkıştırıp tasfiye etme niyetini ilk andan itibaren genel başkan yaptı. Ama, buna rağmen, ben katiben düşünmedim ki, artık büyük kongrede de memleketin basını ve kamu oyun da da böyle birşey yapacaktır. Hele, genel yönetim kurulunda bütünüyle, açıklanmış... hiç okunmamış bir yazılı şeyi orada da bütünü ile okuyup, yeni bir takım unsurları ortaya atacağını hiç düşünmedim. Onun için o konuşmayı yaptım. Fikir ayrılıklarına rağmen, hür eleştiri ve disiplin havası içinde beraber çalışmak mümkün olabilir diye, bunu düşünmedim.

Genel yönetim kurulunda, müşbet oy kullanmam, bir dönüş filân değildir, çünkü, bir partilî olarak ben vazifemi şöyle görürüm: Bir, elimden geldikince bu partiyi baştan beri fakibettiği sosyalist olarak tutmak, ikincisi, bu tutma cabasını yaparken, partiyi teşkilatıyla, bütünü devam ettirebilmek. Genel Yönetim Kurulunda, ki dört günlük havada gördüm ki, bir ke-re genel yönetim kurulu bizim verdiğimiz önergevi hiç de öyle bir kompo, tertin, bilmem partiye bomba koymak gibi, suçlamaydı, hiç birisi. Yalnız bazı üyeler «Bu önerge verilmeseydi, çok sivri olmuş dediler, ama, Aybar'ı tutan üç dört delege dışında hiç birisi net bizi ne bölücülükle ne kötü niyetle ne bilmem bomba koymakla suçlamadılar, tersine diğer üyelerin hemen hepsi, kimisi daha kapalı, ki

kimisi daha açık, kimisi daha sert, kimisi daha yumuşak, genel başkanın tenkid ettiler ve hepsinin dediği, «Biz, sizleri hep beraber bildi», bundan gayri meseleyi ken di aramızda halledin, parti parçalanmasın, bölünmesin» oldu. Özel konuşmalarda da bunu söylediler. O zaman ben anladım ki, bizler bazı noktaları gömüştük, fakat daha henüz partinin genel yönetim kurulunun üyelerinin de pek çoğu bunu görememekteler. Bir gerçeği bir teşkilât içinde binlerce insanla beraber çalıştığınız zaman, sadece kendinizin veya bir kaç arkadaşınızın veya bir grubun görmesi کافی değil, başkalarının da görmesi کافی gelir, başkalarının da görmesi lazım gelir. Anladım ki orada, genel başkan, eğer itimat ovu almasaydı, yahûr istifa etmek zorunda kalsaydı, istifa hiç etmeyecekmiş ya anlaşıldı, fakat orada çok etkin bir rol oynadı hicap ederim. «Bu mukaddes emanet size tevdi etmek mecburîyetindedim.» Yani istifa etmek mecburîyetindedim, bir palandım, artık kamu oyununu önüne çıkamaz hale geldim. Bana haîn dediler, bana ihanet ediyorsun dediler, «hep böyle hissi şeyler döktü ve itiraf ederim, ben de, genel başkanın samimeten istifa edeceğini sandım, halbu ki, yönetim kurulunun havası onun da istifa etmemesi, bizim de ayrılmamamız, anlaşmamız bu partiyi beraber yürütmemiz gibiydi. Ben onun için, ben «Partiyi bölüyor, parçalıyor, amma da dik kafalı, dediğim dedik diyen bir insan, bu kadar söyledik bu kadar özel olarak da rica ettik, bu kadar da egoistlik, ferdiyecilik olmaz» demesinler diye, o lumlu ov kullandım, ve belki bu unduğu mevzu gibiydi, çeşitli suçlamalara genel başkan devam etmez, hiç değilse bir deneme yaparız beraber, görüşlerim ayrılığını muhafaza ederek, ya bu görüş ayrılığına rağmen bir eleştirici ve tartışma havası içinde parti yürütülür, o zaman mesele hallolar veva yürütülmez, kişisel davranışlara, yanlış çözümlere genel başkan devam eder ve o zaman da daha geniş parti içi ve parti dışı kamu ovu, meseleleri anlar. Yani, partide muhalefet birden patladı ve çok keskin patladı için, bunu bir denbire parti işinin geniş çevreleri ve dışardaki sempatkan kamu oyunun bir şey yapması mümkün olmadı. Ben bu nedenle olumlu ov kullandım.

Sadun Aren beyin Sivas delegesine şöyle söylediğinden haberim olmadığını söyledim, tertin kelimesini katiben kullanmadım, kulis kelimesini katiben kullanmadım. Ve sonra Sadun beyin o Sivas delegesine sözü yürütme kurulunda mesele patlak verdiğinden sonra söylediğini öğrenince de, genel başkan ilk gördüğüm zaman, ki Mecliste beni çağırdı konuşmak, kendisine dedim ki: «Ne tüzük, ne disiplin, ne ahlâk bakımından Sadun Beyin hareketi suçlanamaz çünkü yürütme Kurulu toplantısından sonra olmuştur. Siz yürütme kurulunda meseleyi bir fikir meselesi olmaktan çıkardınız. Bizi bölücü olmakla suçladınız. Saatli bomba koyuyorsunuz», dediniz, «Ben sporcuym, hedefe varmadan vazgeçmem. Sizinle sonuna kadar mücadele edeceğim, hodri meydan!», o meşhur tabirini kullandı, «hodri meydan!»

Evet, mesele buraya götürülünce biz oturumu terkettik. Bu sabahki konuşmada diyor ki, ikinci maddeye geçince, oturumu terkettikler, hayır, efendim, evet, ikinci maddeye geçince amma, bunu söyleyebiliriz bize. «Saatli bomba koyuyorsunuz, sonuna kadar sizinle uğraşacağım, hodri meydan» diyor. Artık nevi tartışacağız. Size karşı böyle bir vaziyet

alan insanla neyi göreceksiniz artık kadı mı ortada bir şey. Elbette o zaman açık mücadele olacaktır. Gayet tabii... Ve Genel Başkanın bölücü hareketi buradan başlıyor. Bugün bir ilde, bir ilçede bir arkadaşımız diğer arkadaşını «Sen partiyi bölüyorsun, çöktürüyorsun, saatli bomba koyuyorsun» diye ihbar etse, bu şekilde suçlanan arkadaş, o suçlamayı yapan arkadaşta, il yönetim kuruluna şikâyet edip, haysiyet divanına verilmesini isteyebilir ve tamlar da varsa, haysiyet divanına ve rilir ve ceza da görür. Bu bir disiplin meselesidir. Genel Başkan, genel başkan olduğu için disiplin ve tüzük hükümlerinin dışında mıdır? Nereye dayanarak bizleri hiç bir delil, mesnet olmadan partiyi bölmek, bomba koymak, sabotaj etmekle suçlayabilir? Kim vermiş ona o yetkiyi? Genel Başkan da olsa o da herhangi bir partili gibi aynı disiplin kuralları ile bağlıdır. Kaldı ki, partinin birliğini, beraberliğini korumak, en başlıca görev olarak verilmiştir, Sayın Başkana. Amma sayın başkan, başkanım diye herhangi bir kim seve, herhangi bir yerde delil, mesnet gerekçe olsun olmasın, böyle ağır suçlamalarda bulunabilirim sanıyor. İşte kişisel yönetimin de bir belirtisi bu.

Başkan Rauf Çapan — Sayın hatip bir dakikanız kaldı.. Sol tarafta delege olmayanlar, delegelerin içine karışık olarak oturmuşlar, ayrılınlar efendim, lütfen. Şu havaı bozmayalım lütfen. (Bir delege konuşma süresini verdi. Boran Devam etti...)

Behice Boran (Devamla) — Yürütme Kuruluna biz meseleyi getirdiğimiz zaman, Yürütme Kurulunun diğer üyeleri de bir tanesi müstesna, hiç bizi ortaya getirdiğimiz fikir meselesi üzerinde durmadan, «bölücüdürler, maksat insan yemektir. Biz böyle oyunları biliriz. Bu ayaık oyundur. O şekilde konuşular ve bir bakıma onlar da mesuldürler. Çünkü genel başkanı onlar da bu yola itelemiş ol dular. Onlar da disiplin tüzük bakımından suç işlediler, onlar böyle ellerinde delil, mesnet olmadan bu kadar ağır suçlamalarda bulunamazlar hiç bir zaman. Yok tur bunlara hakları. Başkanım ne kadar mesnetsiz konuştuğunun bir delili de, o yürütme kurulunda yaptığı konuşmaların da tepe aldırığı konuşmalarında bütün suçu bana yükledi. «Sadun Aren kardeşim bilirim, bu işlerle böyle genel başkanlıkla filan alakadar değildir» dedi, «Sadun Aren kardeşim, mührak, Behice Boran'dır. Başkan olmak istiyordu.» Artık dintersinler size teypteki konuşmayı.. Edadaki, tezyifi lançı duymanızı isterdim sesinden ve kullandığı kelimeleri. Ama şimdi görüyorsunuz, şimdi yükler, Sadun Aren beye ve ikinci olarak da Nihat Sargın beye yükleniyor. Eee, ne oldu benim hakkımda yaptığı suçlamalar?

Genel Başkan birden anlıyor şimdi kendisiyle tüzük ve parti disiplin bakımından kendisinin çok zayıf durumda olduğunu, meseleyi dostluk yönüne döküyor: «Bunlar benim en yakın dostumdular iki kere değil, on kere uyarıldılar!» diyor. Ama efendim, dostluk ayrı şey, iş avrı sev. Bizim yaptığımız işler tüzüğe aykırı mı ona bakmak lazım. Biz hiç uyar mıya bildirdik. Gene de iki kere uyarılmış, dostluk bakımından, sizlere hep tüzük bakımından, disiplin bakımından suçluluğunu intikal ettirdim. Sonra dostluk ne dostluğu arkadaşlarım, hele bana karşı. Ben Aybar'ı artık dost diye hiç bilmiyordum, kendi evinde son yaptığım konuşmayı size özetle anlattım, bu değil bir dosta, bir ev sahibinin bir misafire yapamayacağı muamele idi ve nitekim, üçümüz konuştuğumuz zaman, Aren ve Sargın'la beraber,

«Aman sen gelme» dediler, «Seni görünce sinirleniyor» Biz dostça meseleyi halletmek istiyoruz!» (gülüşmeler) Nerde kaldı dostluk, dostluk nerede kalmış? (Tavan da askıda sesleri), içinizden cevap verin, sortuyorum, sizin kendi tecrübelerinize göre, sayın Aybar, kolayca münasebet kurulup kolayca yanına girilebilen, kolayca her şey konuşulabilen bir insan mıdır?

Genel Başkanla biz yirmi senedir tanışırız. Son zamanlarda evlerde bile «efendim, bey,» «siz» «arzederiz» kelimeleriyle konuşuk ve kaç tane ortak ahbabım, bana «Yahu, siz ne hale gelmişsiniz, evde bile sızlı, bizli arzederizli konuşuyorsunuz» dediler. O hale gelmişlik. Genel Başkan insanı tersler. Genel sekreteri kaç kere başkalarının önünde terslemiştir. Ben kaç dın olarak, eski, yaşımı, başını almış eski dostu olarak, Aybar tarafından terslenmişimdir. Burada oturan milletvekili arkadaşlarım vardır ki, kaç defa bana Mecliste gelip, «Behavinim, şu şeyi başkana söyle misiniz?» demişlerdir. «Eee, siz gidin söyleyin» demişimdir, «vallah siz gidin ne olur?» daha iyi olur» demişlerdir. (Kahkaha larla gülüşmeler)

Binaenaleyh ne dostluğu? Diyor ki, benle konuşmalar uzun sürmedi.. Sürmüyor tabii. Böyle bir soğuk tavır alıyor, kapatıyor meseleyi. Gündem maddesi haline getirdiğimiz zaman bile, kendisi şöyle di konuşmasında, «Ben böyle bir çalkantı bilmiyorum» dedi. Halbuki bir çalkantı olduğu kendisine anlatılmış, «başkaları da gelsin, sizinle konuşsun inanmıyorsanız» denmiş, «Yok lüzumu yok, madem ki siz söylüyorsunuz, inanırım» demiş, ama, «Böyle bir çalkantı olduğunun farkında değilim diyor.»

Dostluk meselesi böyle. Kaldı ki uyarılmış, kaldı ki mecbur değiliz. Yapılan işlemden tüzük bakımından bir hata var mı? Gündem kendisine daha önce gösterilmemiş. Kendisi söylüyor ki, gelen gündem normal gündemdi. Normal gündem olduğuna göre, daha önce bildirilmesine lüzum yoktu. Gelmiş, gündem maddesi olarak telkif etmişiz, bilirsiniz, her kurulda bu adettir, zaten yürütme kurulunda da evvelâ sorulur, gündem okunur, «bu gündeme itiraz var mı? ilâve, ek madde var mı?» diye sorulur. Bu sefer de sorul-

du. Sadı Bey elini kaldırdı, «Efendim şu maddenin eklenmesini istiyoruz.» dedi. Bunun neye haberi var? Efendim, önerge önceden kendisine gösterilmemiş. «Öyle bir mecburiyette yok. Burda bir önerge verirsiniz, herhangi bir toplantıda o sırada bir önerge hazırlar gelerseniz, önceden bildirme diye birşey yok. Bu niye bir tuzak oluyor? Gafil avlamak istediler beni diyor, önerge vermekle, gündem maddesi yapmakla nedir gafil avlamak? Yani önerge otomatik olarak gerçek maddi bir şey, başkanı düşüren birşey mi? Önerge tartışılır, tadil önergesi verilir, karşıdaki başka önerge verir, reddedilir, yani önerge otomatik olarak bir netice meydana getirmez ki, vermiş önergeyi, nitekim yalnız bir arkadaş bu sağduyuyu gösterdi, yü rütme kurulunda. (Kim kim sesleri) Nite kim, «Bu önerge biraz sivri, bence de bu verilmeseydi iyi olurdu. Amma başka bir önerge verilebilir ve bu arkadaşları kötü niyetle, art niyetle suçlamaya hakkımız yok. Ben böyle görmüyorum, bilâkis mesele çok önemlidir» dedi, amma öbür yürütme kurulu üyesi arkadaşlar ve genel başkan bunu gündeme almadı. Onun için ilk başından mesele bir fikir tartışması olmaktan çıktı ve en ağır şekilde bir suçlama oldu.

(Devamı gelecek sayıta)

Boran'ın konuşmasının devamı ve T.İ.P. olağanüstü Büyük Kongresinde sözalın delegelerin konuşmaları en ayrıntılı olarak gelecek sayımızda verilecektir.

Süper Emperyalizm 3

Emperyalizmin bütün dünyadan ham madde talep ve ithal etme özelliği bugün de devam ediyor. Ancak bu konuda da süper emperyalizmin bazı özelliklerini görmekteyiz. Bu yazımın birinci bölümünde bu özellikler üzerinde durmağa çalışacağız.

Bir kere, süper emperyalizmin önderi eskiden hiç ithal etmediği, haricalem bazı ham maddeleri ithal etmeğe başlamış, ayrıca ithal listelerine yeni ve nadir bazı ham maddeler de eklenmiştir. Bu olay süper emperyalizmin ham madde kaynakları konusundaki titizliğini artırır.

Bazı üniversite çevreleri, yani akademik iktisatçılar, bunun tam tersini iddia ederler. Onların bile bile yanıldıklarını aşağıda rakamlarla gösterebiliriz. Bu sözde bilim adamı avukatlara göre, teknoloji-deki ilerleme, tüketim malı yapımındaki karmaşıklık (yani aynı miktarda ham maddeye daha yoğun bir iş gücünün uygulanması), sentetik ham maddelerin keşfedilmesi (plastik, suni kavanoç, suni dokuma ipliği gibi) ve hurda toplama ve kullanılması artışı ham madde talebinin azaltmıştır. İlk bakışta akla yakın gibi görünen bu sebepler ham madde talebinde çok küçük bir azalma yaratır. Öyle ki talebi artırıcı sebepler yanında —ki bunların başında kendi öz kaynaklarının tükenmesini ve yeni ihtiyaçların ortaya çıkmasını gösterebiliriz— solda sıfır mertebesinde kalır.

Emperyalist ülkeler ham maddeleri dikkatli ve hesaplı kullanır israf etmeğe çalışırlar. Bu bakımdan geri kalmış ülkelere ayrı bir üstünlükleri vardır. Fakat bu nisbi bir ekonomidir ve mutlak ham madde talebi artışı gereğini kapatacak nitelikte değildir. Başka bir deyişle, ham maddelerin emperyalizmi için önemi hiç mi hiç azalmamıştır. Meselâ, Amerikanın aliminyum yapmakta kullandığı boksitinin yüzde 80 ilâ 90'ı dışarıdan gelmektedir. Aliminyumu ne kadar ekonomik kullanırsa kullanırsa bu miktar dışardan getirilecektir. Uçak yapımında ve dolayısıyla savaş sanayinde son derece önemli bir madde olan aliminyumun dikkatli kullanılması sağlana sağlana yüzde yarım bir fark sağlar. Yani yüz uçaktan 80 veya 90'ının ham maddesi dışardan gelir, bunların israfsız kullanılmasından artan maddeyle de olsa olsa bir uçağın yarısına yetecek maddede kadar ekonomi sağlanır.

Aşağıdaki tablo yıllar

Süper Emperyalizmin ham madde talebi

boyunca Amerikanın maden dış talebinin net değerini vermesi bakımından ilgi çekicidir.

AMERİKANIN MADEN KULLANIMI

(1954 Fiyatlarıyla Milyon dolar olarak Yıllık Ortalamalar)

Dönem	İthalat	Net		Kullanım
		İhracat	İthalat	
1900 - 1909	323	374	- 51	3313
1910 - 1919	534	694	-160	5135
1920 - 1929	915	863	52	7025
1930 - 1939	792	749	43	6812
1940 - 1944	1494	922	572	10802
1945 - 1949	1653	990	663	12064
1950 - 1959	3103	1026	2077	16170
1961	3647	1145	2502	17894

Kaynak : Amerikan Sayım Bürosu.

Tablonun okunmasından anlaşılacağı üzere, bu yüzyılın ilk yirmi yılında Amerika maden ihracatı ediyor ve bu ithalatını aşırıyordu. İlk dönemde kendi kullandığının yüzde 1,5 kadarını, ikinci dönemde ise yüzde 3,1'ini net olarak ihracat ediyordu. 1920 yılından sonra net ihracatı kalmamış net ithalata başlamıştır. (İhracatla ithalat arasındaki farka net ihracat veya net ithalat adını veriyoruz. Eğer ihracat daha büyükse eksi net ithalat vardır, diyenlere de rastlanıyor. Bu bir istatistik gösterme tarzıdır.)

BAZI ÖNEMLİ MADEN VE YERALTI ÜRÜNLERİNİN AMERİKAN YERLİ ÜRETİMİNE ORANLA NET İTHALAT ORANLARI

	1937 - 39		1966	
	(Yüzde)	(Yüzde)	(Yüzde)	(Yüzde)
Demir Cevheri	3	43		
Bakır	13	18		
Kurşun	0	131		
Bbksit	113	638		
Çinko	7	140		
Petrol	4	31		

Kaynak : 1937 - 39 Amerikan Sayım Bürosu istatistikleri

1966 Amerikan İçişleri Bakanlığı Maden Yılığ.

Tablodan görüldüğü gibi, Amerika bundan otuz yıl önce bakır ve petrol ihracatı ithalatını aşan bir ülke iken bugün bu kalemlerde net ithalatı durumuna düşmüştür. Burada bir parantez açarak Kıbrıs Adasının önemli bakır madenlerine sahip olduğunu, bu madenlerin verimlilik bakımından dünyada birinci geldiğini (yüzde 60) ve tamamen Amerika'nın denetiminde ve elinde olduğunu hatırlatalım. Amerikanın Kıbrıs politikasını anlamakta bu gereğinin de yardımı olur kamsındayız. Petrol durumu geçen yazılarımızda belirtmeğe çalışmıştık. «Petrolün Amerikan diplomasisinde önemli yektir.» görüşünü savunular yu-kardaki rakamlar karşısındaki bakımla ne diyebilecekler? Türkiye ve Yu-

nanistan boksitlerinin n bi zenginliği Amerikanın bu ülkelere yönelttiği «Aman Ruslar geliyor» korkusuna dayalı politikanın gizli sebeplerinden birini belki de açığa çıkaracaktır. Demir cevheri rakamları da bize Amerikanın Kanada, Venezuela, Brezilya ve Afrika diplomasisinin anahtarlarından birini verecektir.

STRATEJİK MADDELER
Amerikan Savunma Bakanlığının bir stratejik ve kritik (önemli) maddeler listesi vardır. Amerika bunları kıskançlıkla dünyadan toplayıp depo etmeğe bakar. Bunların toplanmasından murat Amerikan savaş gücünü arttırmak ve ilerdeki arz güçlüklerine karşı şimdiden hazırlıklı olmaktır. Ne var ki bu listede sivil ihtiyaçların giderilmesine yarayan maddelere de rastlıyoruz. Kondansatör, telefon, dinamo, ekme kızırtma aleti gibi

Madde	Motorda Kullanılan Miktar (Kilo)		İthalan Kullarılm Oranı (Yüzde)	Menş Ülkesi ve Katkısı (Yüzde)
	40 - 50	5 - 6		
Tunsten	40 - 50	5 - 6	24	Kanada 12 ABD 30 Avustral. 8 Bolivya 8 Portekiz 7
Kolombiyum	5 - 6	5 - 6	100	Brezilya 54 Kanada 21 Mozambik 18
Nikel	650 - 800	650 - 800	75	Kanada 71 Yeni Kaledonya 20
Krom	1250 - 1400	1250 - 1400	100	G. Afr. 31 Türkiye 19 G. Rod. 19 Filipin. 18 İran 5
Molibdenum	45 - 50	45 - 50	20	ABD 79 Kanada 10 Şili 9
Kobalt	15 - 20	15 - 20	00	Kongo 60 Fas 13 Kanada 12 Zambiya 11

Kaynak : Percy W. Bid-

well, adı geçen kitap, S. 12

İşte süper emperyalist Amerikanın dünya siyasetini anlamamızı kolaylaştıracak bir anahtar daha. Jet motorunun ham maddeleri dünyanın dört bucağından Amerikaya taşınıyor. Üstelik Amerika bu maddeleri ve diğer önemli maddeleri geri ülkelere imzalattığı bazı anlaşmalarla monopsoni halinde (yani tek alıcı olarak) alıp kullanıyor. Bunların Amerikanın düşmanı ülkelere satışı yasaklanmıştır. Bunu yaparken de NATO, CENTO, SEASTO gibi askeri ittifakların forsunu da kullanmıştır. Bu arada işin komik tarafı zeytinyağı gibi bazı yiyecek maddelerini de bu stratejik mallar listesine sokmuş olmasındır. Az gelişmiş ülkelerin ticaret imkânlarını kısıtlayan mekanizmalar-

20'den az Kaynak : Percy W. Bidwell, Ham Maddeler (Raw Materials) Newyork, 1958, S. 12.

Yukarıdaki tablodan anlaşılacağı üzere 62 stratejik ham maddenin 52'sinde dışa bağıllık oranı yüzde 40'tan fazladır. Ayrıca bu maddelerin yüzde 75'i az gelişmiş ülkelere gelmektedir. Bunu Amerikan Başkanına bağlı IDAB (Uluslararası Kalkınma İstisari Konseyi) nin bir raporundan öğreniyoruz. Bu konseyin az gelişmiş ülkelere bu maddelerin gelişile ilgili görüşü kendi raporunda şu şekilde ifadesini bulmuştur: «... Bu ülkelere gelen stratejik ham maddelerin ithalatını hızlandırmalıyız. Bu maddelerin kaybı bizim için ciddi bir askeri yenilgi ile aynı anlamı taşıyacaktır.»

Jet motoru, buhar türbini, atom reaktörleri gibi son derece önemli aytaların yapılmasında bu maddelere bağıllık had safhadadır. Biz burada sadece jet motoru imalatı için gerekli maddeleri ve bunların menş ülkelerini ortaya koymağa çalışacak bir tablo sunacağız.

JET MOTORU YAPIMINDA KULLANILAN ÖNEMLİ MADDELER

Madde	Motorda Kullanılan Miktar (Kilo)		İthalan Kullarılm Oranı (Yüzde)	Menş Ülkesi ve Katkısı (Yüzde)
	40 - 50	5 - 6		
Tunsten	40 - 50	5 - 6	24	Kanada 12 ABD 30 Avustral. 8 Bolivya 8 Portekiz 7
Kolombiyum	5 - 6	5 - 6	100	Brezilya 54 Kanada 21 Mozambik 18
Nikel	650 - 800	650 - 800	75	Kanada 71 Yeni Kaledonya 20
Krom	1250 - 1400	1250 - 1400	100	G. Afr. 31 Türkiye 19 G. Rod. 19 Filipin. 18 İran 5
Molibdenum	45 - 50	45 - 50	20	ABD 79 Kanada 10 Şili 9
Kobalt	15 - 20	15 - 20	00	Kongo 60 Fas 13 Kanada 12 Zambiya 11

dan biri de bu önemli mallar konusunda ortaya çıkmaktadır.

Gelecek yazımızda Amerikanın ve diğer süper emperyalist ülkelerin sermaye ihracat ve ithal durumlarını yakından incelemeye çalışacağız.

N O T :

Bazı dostlar Sovyetlerin Dış Ticaretini de incelememizi istiyor. İlerde bu konuyu da ele alacağız. Şimdilik şunu belirtelim ki biz bu yazılarımızı Türkiye'nin çıkarlarını düşünerek kaleme almış bulunuyoruz. Biz en çok sömüren ülkeler incelemizde öncelikle ele alınıyorsa bu normal sayılmalıdır. Sovyetler bizim «uzak komşumuz» dur, onlarla ilişkilerimiz henüz geridir. Ülkemizde fabrikaları yoktur ve olması da istenemez. (E. G.)

yetçi oldu. FRELIMO'nun öteki kurucuları da, buna benzer tecrübeleri vasıdalar : geçmişteki karşıkoymaların nedenlerini anlayarak, Afrika'nın öteki ülkelerinde milliyetçi hareketleri öğrenerek hepsi milliyetçi amaçta birleştiler.

Bütün bunlar, bu erkekleri ve bu kadınları aynı yola iten kişisel «küçük nedenler» idi ama orada, çok geçmeden, «büyük etkiler» ile karşı karşıya kaldılar : Afrikalıların ilerlemelerine varacak her şey karşı Portekizlilerin inatçı direnişleri. Ya vaş vaş, tartışmalardan, duraklamalardan, düşünüş ayrılıklarından ve kişisel çatışmalardan sonra, küçük «milliyetçi partiler» kurtmaya başladılar; gerçekte, bu «milliyetçi partiler», Mozambikle evşek ilişkiler kuran sürgünlerin küçük küçük toplulukları idi. Bunlardan ikisi, UNAMO ve UDENAMO, 1960 yılında Salisbury (Güney Rodezya) da kuruldu; Si-mango kurucularından biriydi. Üçüncü topluluk, MANU, hemen hemen aynı günlerde Tanganika'da kuruldu.

Birbirinden kopuk bu topluluklar üç ayrı bölüğü birer aracı olmaksın başka bir gelecek vaad etmiyorlardı. Onun için 1962 yılında, Kenyalı Kionenge ve Tanganikalı Nverere gibi Doğu Afrikalı liderlerin baskısıyla, bu üç topluluk birleşip ortak bir evlem cephesi kurmayı kabul ettiler. Accra'da Nkrumah ile yapılan görüşmeler sırasında kararlaşırılan FRELIMO, Frente de Libertação de Mocambique adını aldı. Birleşme komitesi başkanı Simango idi, fakat yerini Birleşmiş Milletler'deki işinden ayrılarak kendisinden biraz yaşlı Eduardo Chivambo Mondhlane'ye bıraktı. Mondhlane'nin dış ülkelerde ilişkisi vardı ve Siraküza Üniversitesinde sosyoloji doktora sınavını yaptı; bundan başka doğuşun - önder niteliklerine sahipti, kendine güvenli ve yetenekliydi, dünyada olanı - biteni kavramaya açık bir kafası ve silahlı karşı - koyma hareketine atılmaya hazır bir yüreği vardı.

Komitenin öteki üyelerinden Gwambe, Mole, Chagonga şimdiki politika şahnesinden çekilmişlerdir; bir başka kurucu, cesur Filipe Magaia, FRELIMO birliklerine komutanlık ederken 1966'da savaş ortasında öldürüldü. Bir başka kurucu Paul Gomanne 1963 yılında FRELIMO ile arasındaki köprüleri yıktı ve COREMO adında ayrı bir hareket girişti, bu hareket Zambiya hükümetinin desteğini ve Pekin'in özel ilgisini çekti. FRELIMO'da kalan Mondhlane, Simango, Marcelino dos Santos, Samora Machel (Magaia ölünce ordu komutanı oldu) ve arkadaşları, bugün bilineni kadınıyla, aralarında temelden anlaşmazlıklar olmayan birleşik ve sağlam bir ektir.

(Devam edecek)

Röportaj

Öğretmen Kıyımı Nasıl Düzenlenir ? Parti örgütlerinde hazırlanan uydurma dilekçeler

«Öğretmen kıyımını hızlandırmak için, egemen güçler, köylerde artık yeni metodlar denemeye başlamışlardır. Bundan bir süre önce, bir öğretmen için yapılan tertibin üstüne çıkarmıştım. Öğretmen için, köylüden imza toplanıyordu. Amma, öğretmen, öyle suçlanıyordu, kendisine çok yerde görüldüğü gibi, «sifirta» atılmıyordu görünüyordu. İmzaların üstündeki yazıda «Biz gerçekte öğretmenimizden memnunuz. Kendisi de bizden memnun kalmıştır, şimdiki dek, ancak öğretmen, köşede kıyıda sosyalizmden, kapitalizmden söz etmekte, buna da köyde bazı kimseler sinirlenmektedirler. Bu sebepten, öğretmenin başına bir şey gelmemesi için, öğretmenimizin buradan alınarak başka bir yere verilmesini, onun yerine bize başka bir öğretmen gönderilmesini saygı ile...» diye başlayan, sözde övgülü cümleler yer alıyordu. Bu öğretmen, zamansız, yerine göre iş kıyamette yerinden ediliyor, çalıştığı, hizmet ettiği insanlardan koparılıp, diyar diyar gezdiriliyordu.

Hazırlanan dilekçe, iktidarın o ildeki kuruluşunda düzenlenmişti zaten. Şunu bilmiyen yoktu. Dilekçe, Millî Eğitim Müdürlüğüne gelince, öğretmen hakkında işleme geçiliyordu. «Böyle, böyleymiş, sen şunları şunları yapmışsın. Seni Karsa verelim, orada çalışsın» denilirdi. Öğretmen neye uğradığını şaşanıyordu.

«KÖYE İMAN GETİRECEĞİZ»

Böyle hazırlanan bir dilekçeye imzası konan bir yaşlı kadın, «Teyze, sen de mi benim için imza verdin, sürülmem için?» diye soran öğretmene «Aman evladım, benden köye imam getireceğiz!» diye imza alırdı. Bilsen, hiç atarmıydım? Benim okunam, yazmam yok ki karşılığı veriyordu. Su açılca bilimmektedir ki, çok ilde Millî Eğitim Müdürleri, yetkililer, iktidar partisi elemanı gibi çalışmaktadırlar. Bunu sezmiyen artık akıllanmıştır. Eğer erken farklanırlarsa

kıyım, il büyüklüğünde yerlerde oluyorsa, öğrencilerin öğretmenlerini savunduklarını, sürgünlerle, çeşitli eziyetlere göğüs gerdiklerini görürsünüz. Bunlardan bir grup, hem de kız öğrenci geçen yıl Mardin'de, okullarının tel örgülerini aşmış, orayı ziyaret eden Cumburbaşkanı Sunay'ın yoluna çıkmışlar, «öğretmenlerimizi istiyor, öğretmenlerimizi iftira ediyor, buralardan sürdüler» diye çıkmışlardır.

Bu yazıda, öğretmenlerin nasıl tedirgin edildiklerinin, özellikle köy öğretmenlerinin nasıl kıyıldığını örneklerle öyküünü okuyacaksınız.

BİR AHMET ÖZTAŞ VARDI...

Gönen'in Bostancı köyü öğretmeni Ahmet Öztaş, yetmiş gün yattığı cezaevinden salıverilip, arkasından da beraset etti. Fakat, Öztaş öğretmenin içinde bunca yıl hizmetten sonra, karşılığı olmayandan dolayı; en ufak bir yıkılma görünmüyordu. Ahmet Öztaş, «Okumuş tabakası bile çekingen. Ben oyuna getirilen köylüleri hoş görüyorum. Sabırlı olmak gerekiyor diyordu. Ahmet Öztaş, yukarıda söylediğim gibi, ekomünizmi propagandasına yama iddiasıyla tutuklanıp, sonra beraat ettikten sonra, yalnız kendi köyünde değil, çevre köylerde de günün konusu durumuna gelmişti. Bostancı'nın yakınındaki Alaettin köyünde bir köylü delikanlı yanındakilere «Ahmet abdimin dediklerinin neresi komünistlik. Bu düzenin bozuk olduğunu hepimiz biliyoruz. Hepimiz Ahmet Hoca'nın yanın dayız» diyordu. İmza veren, ifade veren köylüleri, «O bizi aydınlatmış, biz onu karandırdık.» diyorlardı.

KÖPRÜ YAPTIĞI GELİP GEÇMEYE

O taraflarda, Öztaş'ın köyü için köyünün insanları için yirmi yıl nasıl çırpındığı anlatılır, durur, 100 metre uzunluğunda bir köprü yapmıştır köylülerle birlikte. Köy merasına çeltikçiler göz koymuşlar, ne yapıp yapıp sürmek istemişlerdir. Öztaş, merada yonca yet-

tiştirmiş, yerine göre, pazara götürüp satmıştır bunları köy için... Bunlar, bir kişinin bir kaç kişinin yapacağı şeyler değildi elbette. Ancak, bir lider olarak, bir piyon olarak işlere girişmesi, kendisine yardımların gelmesini sağlıyordu. 2000 kavak fidesini köy yolunun iki yanına ve kavaklığa elleriyle dikti bir bir. Bu köy içinde elli dönümü kaplıyordu ve hep si köyün ortak malıydı. Gidip, gördüm, kavaklar devleşmişlerdi.

Öztaş, Savaştepe Köy Enstitüsü'nü bitirmiştir. Köyünde kalmayı, yönetici olmamayı bildiği için, böyle yararlı olabilmiştir. İki kız, bir oğlu vardır. Eşi, anası ile huzur içinde yaşamaktan gayri bir isteği yoktur.

Öztaş'ın yapıları bitmemektedir. Köye elektrik getirme, köy parkının yapılması, park deynince değme ildece yok, park Bahkesir Fidanlığından gelen çamların dikilmesi, arkasından köye bir Salça Fabrikası o da köyün malı.

ÖZTAŞ'I JANDARMALAR GÖTÜRÜYOR :

Ahmet Öztaş, bir gün köyün elektrik işleriyle uğraştığı sırada jandarmalar geldiler köye. Öztaş'ı alıp götürdüler. Öztaş'a bir tertip hazırlandığını, bunu AP. lilerin yaptığını çok kimse biliyordu. Bandırma Ağır Ceza Mahkemesine, oradan yetmiş gün kılacak cezaevine gitti Öztaş. Avukatı, sendika, dilekçe üstüne dilekçe, Öztaş'ın içinde. Tek gömleğiyle. Anası, karısı ağlar. Tertipieri yaparlardı, başka öğretmenlerin arkasına düşmüşlerdir bu sefer.

Mahkeme kararında tertiplerinin Öztaş'a yüklemek istedikleri suç açıklanmaktadır. Öztaş, bu iddialara göre, komünizmi propagandası yapmıştır. Tertiplerinin düzenledikleri za-bit varakası da Mahkemeye vermiştir. Ancak, Mahkemece, muhbir tanıklar, birbirini tutmaz ifadelerle bir çeşit tertiplerini ele vermişlerdir. Kesinleşmiş olan Bandırma Ağır Ceza Mahkemesinin 967/77 numaralı kararında şöyle denilmektedir:

MAHKEMENİN KARARI...

«Öztaş muhbiri, davacı olarak ifadeleri alınmış olan... ların... tarihli za-bit varakası suçradan alınan ifadeleri ile vaki iddialarını çelişik şekilde anlatarak müphemiyete sürüklemiştir. Ezetimle Ahmet Öztaş veya Ahmet Demirtaban'a aidiyetinde birleşmedikleri gibi, birinin mazmunlarına zafte ettiği sözü değeri duymadım demek suretiyle ifade ve beyanlarını tereddütlü hale sokmuşlar ve dolayısıyla za-bit muhtevasında genişletmişlerdir...»

Ahmet Öztaş hakkındaki kararın Mahkeme, Ahmet Öztaş'a Anadolunun bir ilinde va-

Mustafa Ekmekçi

İl olarak çalışan ve Öztaş'ın çalışkanlığı kaymakamlığı zamanından bilen bir idare adamının teziye ve geçmiş olsun teigraları da dikkate tuttuğunu göstermiş ve yine kararını bir yerinde aynen söylemiştir:

«Köyü bu şunular, mensubu bulundukları cemiyet içinde mühim vazifeler almış ve sağlam karakterleriyle toplumun yararlılarıdır. Binasına layık, lehe olan şahadet karşısında mesnetsiz kalan aleyhe olan şahadet manolarını mahkumiyetine yeter derecede kuvvete bulunmamıştır...»

Öztaş, muhbirlerin hismından böyle kurtuldu. Cezaevinde iken, Anadolu İhtilali, Atatürk'ün söylevelerinden okumadıkları, Kongo kurtuluş savaşı kitaplarını, bazı tarihi romanları okuyarak vakit geçirmeye çalışmıştı.

Ahmet Öztaş, şimdi yine öğretmenlik yapmaktadır. Amma, köyünden alınıp, bir başka köye, oradan bir ayrı köye verilmemiş, amma, o çalışmasını gün durdurmadan sürdürmüştür.

Anadolü'nün çeşitli yerlerinde şimdi, yine bu öğretmen tedirgin edilmekte, öğretmenler için yeni uydurma za-bit varakaları, uydurma ihbarları yapılmaktadır.

Görüp konuştukmuş öğretmenlerin, başlarına gelenleri anlatırken yüzleri, gözleri ağarıyordu.

PABUĞLARINDA BEYAZ BULUNUR :

Köy öğretmenlerinin belli güçsüleri, incecik yapıları size çabucak tanıtır onları. Çoğu za-yıf, çelimsizdirler. İncecik beyunlarında çelenlerin altında ceviz iyiden çıkmış dışarı. Köylük yerde alışılmamış beyaz ya da renkli gömlek giyerler. Ayakkabıları ne renk olursa olsun, bir ebezaz çoğunlukla bulunur. Ellerine geçen üç beş kuruş ayblın, bir kısmını kitaba, dergilere verirler. Çoğu ilerci gazeteleri okur. Çok genç yaşta evlenmişlerdir. Okuttukları çocukların, bir gün ellerinden uçup, kuraç kurslarına başladıklarını görür, öğrencileri geri alabilmek için çabalarlar. İlçeye, Öğretmenler Sendikasına gittiklerinde arkadaşları ile kağıt oyunu oynarlar. Kendi aralarında yurt sorunlarını tartışır.

Pırlı, pırlı yürekle çalışırlar.

Arkalarından yeni bir liste, bir sürgün ihbarı gelir. Tasa, tarazı toplayıp, bir başka köye giderler. Serüvenleri orada sürer. Onlara böyle bir «kıymet» uygulanırsa ise, zevklerinde, keyiflerindedir.

Ahmet Öztaş'ın diktiği kavaklar şimdi kocaman oldu.